

TVÅ- OCH FLERSPRÅKIGA FAMILJER I EN ENSPRÅKIG MILJÖ

Föräldrars motiv och orsaker att välja ett visst daghem till sina barn

Pauliina Viitanen

Magister-avhandling i svenska språket

Institutionen för språk

Jyväskylä universitet

Sommaren 2012

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO

Humanistinen tiedekunta	Kielten laitos
Tekijä: Pauliina Viitanen	
Otsake: Två- och flerspråkiga familjer i en enspråkig miljö - Föräldrars motiv och orsaker att välja ett visst daghem till sina barn	
Aine: ruotsin kieli	Pro gradu –tutkielma
Vuosi 2012	Sivumäärä 65 + 4
<p>Tutkielmani tarkoitus on tutkia ja ymmärtää niitä motiiveja ja syitä, joita kaksikielisillä perheillä on suomenkielisessä kunnassa valitessaan tiettyä päiväkotia lapsilleen. Tärkeimmät tutkimuskysymykseni ovat, mitkä ovat tärkeimmät syyt ja motiivit, kun kaksikieliset perheet suomenkielisessä kunnassa valitsevat päiväkotia lapsilleen ja mitkä tekijät vaikuttavat valintaan eniten. Lisäksi haluan tietää, kuinka motiivit ja syyt eroavat, kun kyseessä on vertailuperhe, jolla on myös kaksikielinen tausta, mutta joka on tehnyt erilaisen valinnan.</p> <p>Tutkimukseni on luonteeltaan laadullinen ja metodina käytin tutkimushaastattelua. Halusin saada sisällöltään kattavia vastauksia sekä ymmärtää kuinka haastateltavat ajattelevat ja tuntevat sekä tietää heidän kokemuksistaan. Haastattelin perheet talven 2009 aikana. Haastateltavana oli yhteensä neljä perhettä, joilla kaikilla oli kaksikielinen tausta. Kolme perhettä oli valinnut ruotsinkielisen päiväkodin ja vertailuperhe oli valinnut suomenkielisen päiväkodin.</p> <p>Odotin tutkimukseni tuloksien olevan vaihtelevia, koska kaikkien perheiden taustat ovat erilaiset. Huomasin motiiveissa todella olevan joitakin eroavaisuuksia perheiden välillä, mutta syyt liittyivät suureksi osaksi perheiden taustoihin, jotka siis vaikuttivat eniten päiväkodin valintaan. Lisäksi päiväkodin valintaan vaikuttivat esimerkiksi päiväkodin hyvät ominaisuudet sekä tarkoitus vahvistaa lapsen kielitaitoa. Suurin ero löytyi vertailuperheen motiiveissa ja syissä valita suomenkielinen päiväkoti. Perheen äiti on suomenruotsalainen ja on asunut koko ikänsä suomenkielisessä kunnassa ja käynyt koulunsa suomenkielellä. Heilläkin siis kielellinen tausta vaikuttaa päiväkodin valintaan, mutta tämä perhe myös haluaa lapsiensa oppivan kaikki tärkeät asiat yhdellä kielellä (suomi), koska aikomuksena on laittaa lapset myös suomenkieliseen kouluun. Myös perheen asuinpaikka vaikuttaa päiväkodin valintaan, sillä he asuvat ympäristössä, jossa suomi on valtaväestön kieli.</p>	
Avainsanat: tvåspråkighet, flerspråkighet, motiv att välja ett daghem i tvåspråkiga familjer, inlärning av två språk, språk och identitet	
Kirjasto/Säilytyspaikka: Aallon kirjasto	
Muita tietoja:	

INNEHÅLL

1. INLEDNING.....	4
2. TVÅ- OCH FLERSPRÅKIGHET I FAMILJKONTEXT.....	6
2.1. Tvåspråkighet.....	7
2.1.1. Olika grader av tvåspråkighet.....	10
2.1.2. Samtalsspråket i tvåspråkiga familjer.....	11
2.2. Flerspråkighet.....	14
3. FÖRÄLDRARS VAL OCH MOTIV ATT VÄLJA FÖRSKOLA OCH SKOLA.....	16
3.1. Valet av förskola och skola i tvåspråkiga familjer.....	16
3.2. Tvåspråkiga barns skolframgång.....	20
3.3. Viktiga motiv bakom daghems- och skolval.....	21
4. BARNENS INLÄRNING AV TVÅ SPRÅK.....	23
4.1. Den sociala kontexten.....	24
4.2. Ålder för inläringen.....	25
4.3. Individuella utvecklingsgångar.....	28
5. SPRÅK OCH IDENTITET.....	31
5.1. Språklig identitet hos barn och ungdomar.....	31
5.2. Språklig självkänsla och självförtroende.....	34
6. SVENSKSPRÅKIGA I FINLAND.....	35
6.1. Statistik om svenskspråkiga i Finland.....	35
6.2. Språksituationen bland svenskspråkiga i Finland.....	36
6.3. Språkens status.....	37
6.4. Språklag i Finland.....	38
7. SYFTE OCH METOD.....	39
7.1. Forskningsfrågor.....	39
7.2. Material.....	40
7.2.1. Etiska överväganden.....	40
7.2.2. Daghem.....	40
7.2.3. Informanter.....	41
7.3. Metod.....	42
8. RESULTAT.....	45
8.1. Den tvåspråkiga vardagen.....	45
8.1.1. Familj A.....	45

8.1.2. Familj B.....	46
8.1.3. Familj C.....	47
8.1.4. Familj D.....	47
8.2. Motiv och orsaker.....	48
8.2.1. Familj A.....	48
8.2.2. Familj B.....	50
8.2.3. Familj C.....	52
8.2.4. Familj D.....	54
8.3. Attityder.....	56
9. SAMMANFATTANDE DISKUSSION.....	58
LITTERATUR.....	64
BILAGOR.....	66

1. INLEDNING

Syftet med min avhandling är att undersöka och förstå de motiv och orsaker som tvåspråkiga familjer i en enspråkigt finsk ort kan ha när de väljer ett visst daghem till sina barn. Jag koncentrerar mig framför allt på föräldrar vars barn går i ett svenskspråkigt daghem på en finskspråkig ort i Mellersta Finland, men jag ska också undersöka en jämförelsefamilj, som liknar de andra familjerna, men som har gjort ett annat val. Mina viktigaste forskningsfrågor i denna undersökning är just vilka de viktigaste orsakerna och motiven är när tvåspråkiga familjer i en enspråkigt finsk ort väljer ett daghem till sina barn och vilka faktorer inverkar på valet mest samt hur motiven och orsakerna skiljer sig när det gäller en jämförelsefamilj som har också en tvåspråkig bakgrund men som har valt annorlunda. Mina informanter består av fyra familjer som alla har en tvåspråkig bakgrund på något sätt. Då materialet inte är så stort är det en fallstudie. Tre av familjerna har valt ett svenskspråkigt daghem medan en av familjerna (jämförelsefamiljen) har valt ett finskspråkigt daghem. Som metod använde jag en kvalitativ forskningsintervju eftersom jag ville få innehållsrika svar samt förstå hur informanter tänker och känner. Jag ville också få veta vilka erfarenheter de har. Jag intervjuade alla familjerna under vintern 2009 och intervjuerna spelades in och skrevs ut.

Ämnet intresserar mig eftersom tre av familjerna har valt ett svenskspråkigt daghem som inte representerar majoritetsbefolkningen. Familjerna valde alltså ett daghem på minoritetsspråket, trots att det fanns andra finskspråkiga alternativ på orten. Jag är också mycket intresserad av de orsaker till varför den fjärde familjen valde det finskspråkiga daghemmet i stället för det svenskspråkiga trots att familjens språkliga bakgrund är likadan som en av familjerna har som har valt det svenskspråkiga daghemmet. Jag vill undersöka detta fenomen också därför att det är mycket viktigt när man tänker på andra tvåspråkiga familjer som lever i enspråkiga orter i Finland som vill ha mera information om hur andra familjer i samma situation har tänkt på samma saker vilka de just funderar på. Jag tycker att det här är intressant och viktigt också därför att beslutsfattarna i kommuner ska få veta att de familjer i enspråkiga orter som har en tvåspråkig bakgrund verkligen uppskattar de svenskspråkiga möjligheter som erbjudas dem.

Dispositionen i avhandlingen är som följer: Först kommer jag att ta upp olika teorier och tidigare forskning som är relevanta från min undersöknings synpunkt men också andra teorier som jag tycker att är viktiga när det gäller två- och flerspråkighet. Jag kommer alltså att granska teorier om två- och flerspråkighet i familjkontext och andra teman som anknyter sig till detta fenomen,

föräldrarnas val och motiv att välja förskola och skola, barnens inläring av två språk och dess många aspekter, svenskspråkiga i Finland samt språk och identitet. De viktigaste teorierna när det gäller min egen undersökning är de som anknyter sig mest till föräldrarnas val och motiv att välja förskola och skola till sina barn.

Efter den teoretiska bakgrunden kommer material- och metoddelen där jag närmare presenterar det material jag samlade in och de informanter som deltog, samt de metoder som jag använde i min undersökning. Sedan i resultatdelen beskriver jag alla de resultat som jag fick när jag intervjuade mina informanter. Jag har delat resultatdelen efter teman som jag hade i intervjuerna, vilka är *den tvåspråkiga vardagen, motiv och orsaker* samt *attityder*. Slutligen i avhandlingen kommer jag att diskutera resultaten som jag fick och spegla dem i några teorier samt försöka dra några slutsatser.

2. TVÅ- OCH FLERSPRÅKIGHET I FAMILJKONTEXT

Nuförtiden har antalet familjer, som kan betraktas tvåspråkiga eller flerspråkiga, ökat. Det här beror bl.a. på att det är allt vanligare att gifta sig med en människa som talar något annat språk än man själv. Enligt Marketta Sundman (1999, 3) har blandäktenskap mellan svensk- och finskspråkiga blivit vanligare i Finland och därmed har också antalet barn, som växer upp i tvåspråkiga hem där båda språken talas, ökat. Lyckligtvis har också medvetenhet om tvåspråkigheten ökat och föräldrarna vågar bättre fostra sina barn tvåspråkigt och tala sina egna modersmål med barnet från tidig barndom (Sundman 1999, 3). Av Barödal, Jörgensen, Larsen & Martinussen (1997, 124) framgår att svenskspråkiga män oftare gifter sig över språkgränsen än svenskspråkiga kvinnor gör (för liknande fynd, se Tandefelt och Finnäs 2007, 47-48). Enligt Tandefelt och Finnäs (2007) beror detta sannolikt på attityder som inte kan analyseras så noggrant. Man måste också ta i beaktande att ett blandäktenskap inte nödvändigtvis betyder att det skulle vara ett tvåspråkigt äktenskap där båda språken användas i praktiken. (Tandefelt & Finnäs 2007, 48) Ofta är det också så att särskilt mammas roll för barnens språkutveckling är mycket betydelsefull och det kan konstateras t.ex. att finsktalande mammors barn mera sällan går i svenskspråkiga skolor (Barödal, Jörgensen, Larsen & Martinussen 1997, 124). Numera är det inte heller ovanligt att familjen kan betraktas flerspråkig. Världen är multikulturell och människor från olika kulturer kan gifta sig med varandra. Ibland är det också så att man måste välja ytterligare ett språk som parets gemensamma språk med vilket de kommunicerar. Vi kan också tänka på om detta par bodde i ett land där talas ännu ett nytt språk för familjen och deras barn skulle lära sig också detta språk, alltså tillsammans fyra språk (mammans språk, pappas språk, föräldrarnas gemensamma språk och landets språk). Denna vision har alltid varit möjlig men har blivit allt vanligare nuförtiden eftersom vi lever i en mer globaliserad värld.

Einarsson (2004, 87) påpekar att språkplanering på familjenivå i två- eller flerspråkiga familjer kan innebära språkplanering av nästan samma slag som på regeringsnivå i flerspråkiga länder. Språkplanering är särskilt viktigt enligt honom i tvåspråkiga familjer där föräldrarna har olika språk som modersmål (Einarsson 2004, 87). Nedan ska jag närmare behandla temat tvåspråkighet utifrån olika grader av tvåspråkighet, samtalsspråket i tvåspråkiga familjer samt flerspråkighet.

2.1. Tvåspråkighet

Enligt Marketta Sundman (1999), som baserar sig på Skutnabb-Kangas (1981, 22-23) ursprungsarbete, finns det olika sätt att definiera och använda begreppet "tvåspråkighet" samtidigt som hon konstaterar att tvåspråkighet alltid är en individuell företeelse. Man måste komma ihåg att olika människor är tvåspråkiga på olika sätt och i olika grader. När man definierar tvåspråkighet, kan man skilja mellan fyra kriterier, såsom

1. ursprung / bakgrund,
2. språkfärdighet / kompetens,
3. språkanvändning / funktion och
4. identitet / attityder.

(se Sundman 1999, 37-38, Skutnabb-Kangas 1981). Man måste ändå komma ihåg att detta är bara ett av sätten att se på det här fenomenet. Det första kriteriet, *ursprung* eller *bakgrund*, syftar på olika bakgrundsfaktorer, så som föräldrarnas modersmål eller språket man använder i den nära miljön (t.ex. hemma). Alltså, man är tvåspråkig om man har ett tvåspråkigt ursprung, dvs. hemma har man talat mera än ett språk. Det andra kriteriet, *språkfärdighet* eller *språklig kompetens*, består av flera delfärdigheter. Alla dessa delfärdigheter kan utveckla olika hos en enspråkig samt hos en tvåspråkig person. Man måste komma ihåg att undersöka vilken kompetens en person har inom de olika delfärdigheterna om man vill använda språkfärdighet som kriterium när man testar personens tvåspråkighet. Man är alltså tvåspråkig om man har en viss kompetensnivå i två olika språk. Enligt Sundman (1999) är det viktigt att förstå att man skiljer mellan en *perceptiv* (passiv) och en *produktiv* (aktiv) språkförmåga samt mellan *mundlig* och *skriftlig* språkförmåga. Tillsammans finns det alltså fyra olika delfärdigheter:

1. att förstå tal (mundlig och perceptiv)
2. att tala (mundlig och produktiv)
3. att läsa och förstå skriven text (skriftlig och perceptiv)
4. att skriva (skriftlig och produktiv).

Sundman (1999) poängterar också att alla produktiva färdigheter förutsätter de motsvarande perceptiva färdigheterna, dvs. man måste förstå tal innan man själv kan tala. Man måste också först kunna höra distinktionen mellan två närliggande ljud om man i sitt eget uttal vill skilja dem. De

skriftliga och muntliga färdigheterna är däremot helt oberoende av varandra: man kan läsa ett språk utan att man kan tala det och tvärtom. (Sundman 1999, 38-39) Det finns mera information om dessa delfärdigheter t.ex. på Baker (2006, 7-8, 17). Det tredje kriteriet, *språkanvändning* eller *funktion*, betyder att en person är tvåspråkig om han använder flera än ett språk, dvs. personen har funktionell tvåspråkighet. Detta kriterium utesluter de personer som behärskar många språk men bara använder ett av dem. Vanligtvis består tvåspråkigheten av *diglossi*, vilket betyder att en person använder ett språk i en social kontext och ett annat språk i andra kontexter. Ett exempel på detta är invandrare som använder hemlandets språk hemma samt när de umgås med sina landsmän men som använder det nya landets språk i alla andra situationer. Diglossi kan sägas vara en speciell form av funktionell tvåspråkighet (Sundman 1999, 40, för vidare diskussion om diglossi, se t.ex. Baker 2000, 183-185; 2006, 69-74). Sundman (1999) påpekar att Finland inte är ett diglossiskt samhälle, eftersom man kan använda både svenska och finska i privata samt i offentliga sammanhang, dvs. ingen behöver behärska båda språken för att klara sig i det vardagliga livet. Ändå fungerar många finlandssvenskar som bor på finskdominerade orter diglossiskt i sina liv, eftersom de talar sitt modersmål (svenska) hemma och i andra privata situationer men det andra språket (finska, majoritetsspråket) på arbetet och annanstans. (Sundman 1999, 40)

Det fjärde och sista kriteriet, *identitet* eller *attityder*, betyder enligt Sundman (1999) att en person upplever sig som medlem i en grupp. Personen kan betraktas vara tvåspråkig om han själv identifierar sig med två olika språkgrupper, alltså med två grupper vars medlemmar talar olika språk. Man måste ändå komma ihåg att grupptillhörighet alltid är en subjektiv upplevelse. Det är också viktigt att ta i beaktande att människans ursprung ofta har en stor betydelse för identiteten. (Sundman 1999, 41) Jag ska behandla språk och identitet i mer detalj senare i min avhandling (se kapitel 6).

Sundman (1999) påpekar att det finns olika typer av tvåspråkighet vilka man kan beskriva med de olika ovanstående kriterierna. En och samma person kan alltså ha en tvåspråkig härstamning eller en tvåspråkig identitet. Kompetensen kan också vara tvåspråkig och man kan tala t.o.m. att personen lever ett tvåspråkigt liv. (Sundman 1999, 42) I min avhandling ska jag använda främst kriterierna 1 och 3 när jag använder begreppet *tvåspråkig* samt *tvåspråkighet*. I min avhandling betraktas barn således som tvåspråkiga om deras föräldrar har olika modersmål (ursprungskriteriet) och om föräldrarna talar hemma både finska och svenska (användningskriteriet).

Baker (2000, 1) påpekar att fostra sina barn tvåspråkigt är ett viktigt val som kommer att inverka på barnens samt föräldrarnas liv. Enligt Sundman (1999, 10) är det viktigt att de familjer, där föräldrarna har olika modersmål, gör tre olika språkliga val i fråga om barnens språk; för det första måste de välja barnets officiella språk, alltså språkregistrering. Denna språkregistrering är något ganska unikt för Finland. Vid språkregistreringen till myndigheterna får man endast ange ett språk som ens modersmål. Det är inte okontroversiellt att man får välja bara ett språk vid språkregistreringen när barnet ändå lever i en två- eller flerspråkig familj. Man väljer vid språkregistreringen i Finland alltså bara ett officiellt språk och detta inverkar närmast på i vilket språk man får alla officiella papper hemskickat. När det gäller skolval och ett officiellt språk, är det så att det faktumet att ett visst officiellt språk har valts betyder inte att barnet automatiskt får gå i den skola som föräldrarna vill utan språkliga saker tas upp i diskussion redan när man söker t.ex. en svenskspråkig daghemplats. En tvåspråkig familjs barn kan gå i skolan på svenska fast hans eller hennes officiella språk vore finska. Då vore bra om barnet har gått också i en svenskspråkig förskola och om någondera av föräldrarna kan stödja barnets skolspråk. För barn som är från helt finskspråkiga familjer rekommenderas hellre svenskspråkig språkbad. (Turun Sanomat 2009) Enligt Tandefelt & Finnäs (2007, 51) har tvåspråkiga familjers barn numera i högre grad registrerats som svenskspråkiga och de går också i skola på svenska. Denna språkregistrering i Finland kan också ses som en språkstrategi när man vill fostra sitt barn tvåspråkigt och också därför väljer man svenska som barnets officiella språk (Tandefelt & Finnäs 2007, 49).

För det andra måste barnets faktiska modersmål väljas, d.v.s. språket eller språken som barnet tillägnar sig i hemmet och till sist föräldrarna måste välja skolans språk, alltså om barnet ska gå i en finsk eller svensk skola. (Sundman 1999, 10) Sundman (1999) menar också att det finns två olika slag av faktorer som är viktiga för föräldrarna att ta i beaktande när det gäller barnens tvåspråkiga språkutveckling, nämligen *interna* (inre) och *externa* (yttre) faktorer. Interna faktorer betyder medfödda egenskaper hos personen själv, såsom personlighet, intelligens, språkbegåvning och inlärningsförmåga. Man måste också komma ihåg att tidigare kunskaper, t.ex. goda kunskaper i det första språket, inverkar på inläring av nya kunskaper, t.ex. nya språk. Den alla viktigaste faktorn, som hör till interna faktorer, är ändå motivationen. Man måste nämligen vilja lära sig språk, annars kommer man inte göra det. Föräldrarna, som vill fostra sina barn tvåspråkiga, kan upprätthålla barnens motivation genom att se till att det finns också personer i barnens närhet som använder det andra språket och med vem barnen vill kommunicera. Med principen ”en förälder – ett språk” kan föräldrarna öka motivationen och lära att kommunikationen måste ske på det språket som de själva talar till barnen. Denna princip anses ofta som viktig att följa redan från första början och att den

rentav är avgörande för att barn ska kunna särskilja språken (se t.ex. Sundman 1999). Andra forskare menar dock att bilden är mer komplex än så (se vidare avsnitt 2.1.2). Det finns också andra sätt att förstärka barnens motivation att upprätthålla det andra språket, såsom svenskspråkiga kamrater. Det är nämligen mycket viktigt att barnen behöver svenskan för att kommunicera med andra barn och ungdomar. (Sundman 1999, 57-58)

Externa faktorer hänvisar till den språkliga stimulans som personen får och hans eller hennes möjligheter att använda språket. Enligt Sundman (1999) kan barnen bli utsatta för olika slag av språklig input, nämligen *kvantitativ* och *kvalitativ* input. Man kan alltså säga att det är både mängden och arten av en språklig stimulans som inverkar på barnens språkutveckling. De föräldrar som vill fostra sina barn tvåspråkigt ska tala så mycket som möjligt med sina barn och ge dem mångsidig stimulans. Sundman (1999) menar att man ska tala om så många saker som möjligt med vanligt, ledigt talspråk. Det är mycket viktigt att få barnen att tala och använda språket på olika sätt. Föräldrarna ska också läsa mycket för sina tvåspråkiga barn eftersom genom böcker etableras kontakten med det skrivna språket. Med hjälp av detta märker barnet att grammatiken är något annorlunda. Det viktigaste är ändå att barnets begreppsvärld utvidgas och fantasi stimuleras. (Sundman 1999, 57-59) Också King och Fogle (2006) betonar vikten av språklig stimulans och dess inverkan på barnens tvåspråkighet. Enligt artikeln är en mänsklig interaktion (att läsa eller tala med barnet) mera effektivt än inspelade ljud (t.ex. television). Alltså audio- och videomaterial kan vara ett positivt och underhållande sätt att stödja barnets språkliga utveckling men kan inte ersätta den mänskliga interaktionen som är den bästa möjliga metoden att stödja en språklig utveckling av tvåspråkiga barn. (King & Fogle 2006, 2)

2.1.1. Olika grader av tvåspråkighet

Härnäst vill jag ta upp till diskussion några begrepp som gäller olika grader av tvåspråkighet. Man kan tala om *fullständig tvåspråkighet* enligt Sundman (1999) när en person behärskar båda språken på infödd nivå. Man behöver ändå inte ha fullständig kompetens i båda språken eftersom enspråkiga inte heller behärskar sitt modersmål fullständigt. Det här betyder inte heller att en fullständigt tvåspråkig person måste behärska båda språken lika bra som en enspråkig person behärskar sitt modersmål. Detta skulle vara omöjligt eftersom en tvåspråkig person inte kan få lika mycket övning per språk som en person som lär sig bara ett språk. *Balanserad tvåspråkighet* betyder däremot att färdigheten i båda språken är på ungefär samma nivå och dessutom behärskar man båda språken ungefär som en infödd talare. Dessa två begrepp används ofta i samma bemärkelse som ”fullständig

tvåspråkighet”. Sundman (1999) påpekar att det ändå inte betyder att personen behärskar exakt samma delfärdigheter lika bra på båda språken. Man måste förstå att kontexter, i vilka man använder språken, inverkar mycket på språkens behärskning för tvåspråkighet uppstår oftast i en diglossisk situation där det ena språket används i vissa sammanhang och det andra i andra situationer. Med balanserad tvåspråkighet menas vanligtvis att kompetensnivån är ungefär densamma i båda språken och på grund av detta kan man uttrycka sig ungefär lika ledigt och korrekt på båda språken. Oftast upplever tvåspråkiga personer att det ena språket är starkare än det andra. Det emotionella förhållandet till de två språken spelar också en stor roll, nämligen de tvåspråkiga personerna kan uppleva att det första språket är personens riktiga modersmål även om han har lika bra kompetens i det andra språket. (Sundman 1999, 48-49)

Ett kontroversiellt begrepp, som tas upp i t.ex. Skuttnab-Kangas (1981, 258 ff), är *halvspråkighet* som syftar till att färdigheten i båda språken är under normal nivå (Sundman 1999). Detta har kallats också ”dubbel halvspråkighet”. Man har ansett att halvspråkighet kan medföra brister i förmågan att uttrycka sig samt att tänka och bearbeta information (Sundman 1999, 50). Begreppet har kritiserats mycket och idag är det få forskare som använder det. Håkansson (2003) menar t.ex. att det inte finns vetenskaplig och empirisk evidens för att halvspråkighet överhuvudtaget existerar. Man har inte kunnat bevisa att inläring av ett språk skulle orsaka störningar i ett annat språk. Idag talar man hellre om språkliga brister än halvspråkighet. Ändå har begreppet kommit ofta till diskussion när det saknas någonting i ett barns utveckling men man vet inte riktigt vad som det är. (Håkansson 2003, 23-25) Sundman (1999) poängterar ytterligare att i Finland inte finns någon risk att en tvåspråkig person inte skulle kunna kommunicera på vare sig svenska eller finska medan andra brister i språkkompetensen kan det finnas. Språket är inte bara ett instrument för kommunikationen utan också ett instrument för tänkande. (Sundman 1999, 52)

2.1.2. Samtalsspråket i tvåspråkiga familjer

När barnet föds i en tvåspråkig familj, måste föräldrarna välja hur man ska använda språken inom familjen. Enligt Sundman (1999, 12) rekommenderas nuförtiden i Finland att båda föräldrarna ska tala sitt eget modersmål och man ska göra det konsekvent ända från barnets födsel. Också Herberts (1997, 124-125) berättar om detta fenomen i sin text som behandlar språkplanering i tvåspråkiga familjer. Jag ska koncentrera mig ändå mera på Sundman (1999, 12) som har listat några faktorer som talar för den här principen. För det första är det helt möjligt för ett normalt barn att tillägna sig flera än ett språk. För det andra ger en förälder till sitt barn den bästa möjliga språkmodellen genom

att tala det språk som man kan bäst. Till sist är det lättare för en mamma eller pappa att skapa en nära kontakt med barnet om man får tala sitt eget modersmål. Det är viktigt att förstå att föräldrarna rekommenderas vara konsekventa enligt principen ”en förälder - ett språk” när de har gjort sina språkval att göra sitt barn tvåspråkigt. Orsaken till detta är att det är lättare för ett barn att hålla språken isär. Barnet ska alltså associera det ena språket med modern och det andra med fadern. Sundman (1999) hävdar att konsekvensen av detta garanterar att det inte uppstår några stora luckor i ordförråd i språken, men annars kan risken finnas att barnet lär sig vissa saker på finska och andra på svenska. (Sundman 1999, 12) Denna strategi garanterar ändå inte att det inte uppstår luckor i ordförrådet för det kommer självklart att uppstå någon sorts luckor i barnens språk eftersom föräldrarna, alltså mammor och pappor, helt naturligt använder olika ordförråd och har olika intressen samt personligheter. Att det finns vissa luckor i barnens språk är inte något som man måste oroa sig eftersom tvåspråkiga barn sällan kan två olika språk helt perfekt och de behöver inte heller göra så. Det viktigaste argumentet att vara konsekvent är enligt Sundman (1999, 12) att det ger barnet motivation att tillägna sig och tala båda språken. Om samtalspråket mellan makarna i Finland granskas, tycks finskan vara det dominerande språket i de flesta familjer som har en tvåspråkig bakgrund (Sundman 1999, 13). Jag tror att detta inte gäller tvåspråkiga familjer i andra länder, t.ex. i Sverige. Detta beror förmodligen på vilket majoritetsspråket är samt vilket status språket har. Jag tror i alla fall att det här varierar när det gäller olika familjer med olika bakgrunder eftersom alla familjer har olika speciella särdrag som man ska ta i beaktande. Det är mycket viktigt att förstå att om man vill att det ska fungera bra med flera språk i familjen måste föräldrarna acceptera varandras språk men också stå ut med att de inte alltid förstår vad den andra föräldern talar med barnen. Man kan ju tänka på att det inte alltid är så lätt. (Ladberg 2003, 138)

Också Håkansson (2003) påpekar att man brukar anse att ”en förälder – ett språk”-strategin är den bästa för att få ett barn tvåspråkigt. Denna strategi baserar sig på att barn vars ena förälder talar ett språk (t.ex. finska) och den andra föräldern ett annat språk (t.ex. svenska) kommer att använda de två språken mera naturligt men Håkansson (2003) hävdar också att fenomenet inte är helt problemfritt. Ett sätt att uppnå hög tvåspråkig färdighet kan vara att föräldrarna håller sig till sitt eget språk och inte visar att de förstår det andra språket även om föräldrarna ofta kan varandras språk i någon mån eller åtminstone förstår varandra. När barnet nämligen märker att den andra föräldern också kan det andra språket, kan det vara svårt att motivera barnet att använda båda språken och det kan hända så att barnet vägrar att använda sitt andra språk. Man måste alltså komma ihåg att fast föräldrarna använder olika språk är det ingen garanti för att också barnen ska ta

till sig båda språken eller att barnen ska använda dem när de växer upp. (Håkansson 2003, 153-154, 201)

Enligt King och Fogles (2006) undersökning tror många tvåspråkiga familjer att deras barn ska uppleva språklig försening på grund av deras tvåspråkiga bakgrund. Det finns dock inga vetenskapliga bevis att två eller mera språk leder till försening av språkutveckling. Många föräldrar är också oroliga för att deras barn ska uppleva förvirring på grund av de två språken och föräldrar rekommenderas därför att använda ”en förälder – ett språk”-princip. Enligt King och Fogle (2006) har undersökningar ändå visat att förmågan att växla mellan två språk är ett tecken på behärskning av två språkliga system, inte ett tecken på språklig förvirring. Barn kan växla mellan språken redan i två års ålder (King & Fogle 2006). King och Fogle (2006) vill poängtera också att ”en förälder – ett språk”-principen inte är helt oproblematiserad. Den kan leda till en situation där barnet har en aktiv kompetens av två språk (en ideal situation) men denna princip kan också orsaka en situation där barnet endast har en passiv tvåspråkighet, där barnet alltså förstår båda språken men talar bara majoritetens språk (ett högstatusspråk). (King & Fogle 2006, 1).

Det finns ytterligare andra väsentliga språkliga strategier än ”en förälder – ett språk”-principen som föräldrarna kan välja emellan. King och Fogle (2006, 1-2) menar att föräldrar inte behöver vara rädda för språklig förvirring om de vill välja en annan strategi utan modigt använda också andra principer som finns. Baker (2000) konstaterar t.ex. att föräldrarna också kan tala bara det ena språket till barnet som tillägnar det andra språket utanför hemmet. Denna strategi gäller oftast situationer med språkliga minoriteter (Baker 2000, xvii, se också Håkansson 2003, 152). Ladberg (2003) påpekar att om barnet ska lära sig ett nytt språk t.ex. i förskolan, måste föräldrarna förstå att det är en längre process än att göra det hemma. Detta gäller särskilt då om miljön, leksakerna, möblerna samt aktiviteterna är mycket olika som finns hemma. Föräldrarna behöver då inte vara oroliga om många barn är tysta en ganska lång tid efter att ha börjat förskolan eftersom detta beror på att det finns så mycket som barnet måste ta in innan det kan börja använda språket. (Ladberg 2003, 97) Enligt den tredje strategin som Baker (2000, xvii) nämner kan båda föräldrarna tala båda språken till barnet. Håkansson (2003, 153) berättar i sin bok också om strategier som heter språktid eller språkrum vilket betyder att personer kan alltid tala minoritetsspråket vid bestämda tider såsom under middagen, på kvällarna eller på söndagarna eller på bestämda platser såsom i köket eller på övervåningen. För vidare diskussion om olika strategier, se t.ex. Herberts (1997, 124-125, 126). Oberoende av strategin som föräldrarna nu väljer, är det ändå viktigt att veta att föräldrarna och syskonen är mycket viktiga för det tvåspråkiga (eller flerspråkiga) barnets språkutveckling för

familjen ger ömsesidigt språkligt stöd till varandra och samtidigt kan också deras anpassningsförmåga ökas (Baker 2006, 338).

2.2. Flerspråkighet

Enligt Ladberg (2003, 15) är flerspråkighet lika normalt som enspråkighet, men man kan också se det ur det perspektivet att flerspråkighet i själva verket är mycket vanligare än enspråkighet, om man ser på det i ett världsperspektiv då det finns massor av länder där människorna talar mera än ett språk (Håkansson 2003, 9). Flerspråkigheten är alltså verklighet för många människor varje dag och inget speciellt eller besvärligt för dem (Ladberg 2003, 15). Sundman (1999, 38) påpekar att det inte finns några stora skillnader mellan tvåspråkighet och flerspråkighet. Den relevanta distinktionen finns mellan personer som bara behärskar eller använder ett språk och dem som använder mer än ett språk (Sundman 1999, 38). Ladberg (2003, 9) hävdar att det är viktigt att förstå att de flerspråkiga barnen verkligen behöver alla sina språk och att behärska språken är möjligt eftersom hjärnans kapacitet att hantera språk är mycket stort. Enligt Ladberg (2003, 9-10) har antalet språk man lär sig ingenting att göra med begåvning utan det är behovet som ett barn har som spelar en stor roll. Barnet kommer att lära flera språk, om det har behovet av de här språken. Ett barn lär sig bäst de språk som talas av de personer som är viktiga och nära för barnet. Alltså människans viktigaste grund för att lära sig nya språk är behovet att göra sig förstådd bland de personer som är viktiga för en. Enligt Ladberg (2003) finns det ingen gräns för hur många språk en person kan tillägna sig. (Ladberg 2003, 24) För att lära sig ett språk, måste språket vara på något sätt viktigt för en och när det gäller barn, betyder ”viktigt” att barnet behöver språket för att kunna tala med människor som är nära och viktiga samt med barnet vill vara tillsammans. (Ladberg 2003, 25) Man kan egentligen säga att det finns olika känslor – kärlek, intresse osv. – som styr personens effektiva tillägnande av ett språk (Ladberg 2003, 48). Oftast använder en flerspråkig person sina språk i olika situationer och inom olika livsområden och därför kan man säga att språken utvecklar litet olika, t.ex. ordförrådet kan utvecklas efter var och hur man använder språken (Ladberg 2003, 10).

Ofta i flerspråkiga miljöer där alla människor talar många språk, lär barnen att det är helt normalt samt naturligt att tala flera språk och de börjar också göra det. Däremot om det flerspråkiga barnet bor i en enspråkig omgivning, lär barnet att enspråkighet är normalt och naturligt. Då finns det en fara att barnet börjar göra på samma sätt och talar bara ett språk, inte flera. (Ladberg 2003, 11) Ofta kan det också vara så att man tror att språken stör eller konkurrerar med varandra. Då händer det så att man tror att en flerspråkig person måste överge ett språk för att kunna koncentrera sig på ett

annat. Många ser det som ett problem att man inte kan språken lika bra i stället för att se det som en språklig process som utvecklas. Föräldrarna måste förstå att om man tror att språken hindrar varandra och att barnet lär sig ett språk på bekostnad av ett annat språk, händer det oftast så att föräldrarna kan hjälpa barnet att utveckla ett språk bättre och utelämna det annat helt och hållet. (Ladberg 2003, 11-12) Många enspråkiga personer har mycket låga förväntningar på de flerspråkiga barnen, vilket är kanske det farligaste, eftersom dessa låga förväntningar begränsar barnens möjligheter. Det finns en mycket stor risk att barnen ser flerspråkighet som problem som hindrar deras utveckling och lärande om de vuxna omkring barnen verkligen tror så. Man måste därför ta i beaktande att vuxnas förväntningar på barn är mycket viktiga för deras framgång men också för svårigheter. (Ladberg 2003, 13)

3. FÖRÄLDRARS VAL OCH MOTIV ATT VÄLJA FÖRSKOLA OCH SKOLA

Att välja förskola och skola för ens barn är ett av de viktigaste valen som föräldrarna i tvåspråkiga familjer måste göra och det finns många saker som måste tas i beaktande. Det här ämnet är mycket centralt för min egen undersökning och därför vill jag lyfta fram några väsentliga studier och tankar i det här kapitlet. Först ska jag ta upp till diskussion valet av förskola och skola i tvåspråkiga familjer, sedan ska jag behandla också tvåspråkiga barns skolframgång och avslutar med att sammanfatta de viktigaste motiven bakom daghems- och skolval.

3.1. Valet av förskola och skola i tvåspråkiga familjer

Ett av de viktigaste valen som föräldrarna måste göra för sitt tvåspråkiga barn är valet av förskola och skola; ska barnet gå i skolan på svenska eller på finska. Ladberg (2003) berättar i sin bok om de tre pedagogiska och viktiga uppgifterna som förskolan har för att få barnens språkliga utveckling att gå framåt. För det första skapar de vuxna i förskolan en *atmosfär* för språk som är avgörande för barnens språkliga utveckling. Om man vågar och kan uttrycka sig spontant eller om alla språk hörs och man hjälper varandra att uttrycka sig är mycket viktigt för barnen för att de kan känna sig trygga. Också atmosfären mellan de vuxna är viktig eftersom de är förebilder för barnen. Alltså om de vuxna talar fritt sina språk i förskolan gör också barnen så. För det andra är *organisation* en viktig uppgift för barnens språkinläring. Man måste organisera verksamheten på så sätt att den ger barnen bästa möjligheter att använda sina språk. Man måste ta i beaktande att detta gäller inte bara tiden, utrymmena och lekmaterialen i förskolan utan också att barnen har uppdelats i lämpliga grupper när de leker och har andra aktiviteter. För det tredje ger de vuxna också ett *inflöde* av språk, nämligen det material som barnen använder i sina lekar och samtal. Barnen får det här inflödet genom sagor, berättelser, bokläsning samt samtal. Ladberg (2003) påpekar att barnen lär sig använda språk när de samtalar med andra barn, alltså när de aktivt umgås med sina kamrater, inte så mycket när de talar med vuxna. Det är ändå viktigt att de vuxna ger det språkliga inflöde som barnen behöver eftersom det viktigaste för barnens språkutveckling är att pedagogen berättar för barnen och inte tvärtom. Också när barnen leker, utvecklar de sina språk som kommunikationsmedel och som tankeverktyg. (Ladberg 2003, 146-147)

Baker (2000) konstaterar i sin bok att de föräldrar, som talar minoritetens språk, ofta hellre väljer en förskola där också minoritetens språk talas. Detta beror mestadels på att barnen i alla fall kan höra majoritetens språk i andra vardagliga situationer, t.ex. på TV. Det är också en möjlighet att en

förälder, som talar majoritetens språk, vill välja en förskola där talas minoritetens språk för att barnet ska lära sig det andra språket. En viktig sak som man måste ta i beaktande är att föräldrarna inte får vänta för mycket för snabbt. Baker (2000) påpekar nämligen att föräldrarna ibland inte är nöjda med de språkliga resultaten som deras barn uppnår i en förskola eftersom föräldrarnas förväntningar är för stora. Enligt Baker (2000) är det ändå möjligt att lära sig att tala flytande på det andra språket redan i förskolan om förskolan är tillräckligt effektiv och barnen tillbringar där den största delen av dagen. De vuxna i förskolan måste också ge barnen tillräckligt språklig stimulans som är bra planerad. Majoritetens språk hemma är inte en risk i sådana situationer. (Baker 2000, 103-104)

För finska förhållanden finns det undersökningar gjorda främst under 1990-talet. Catharina Visapää (1996) undersökte daghem- och skolval bland tvåspråkiga familjer i Helsingfors. Hennes material bestod av drygt 1000 tvåspråkiga barn födda 1989-1991. Enligt hennes undersökning valde 62 % av alla tvåspråkiga familjer ett svenskspråkigt daghem för sina barn år 1996. Den viktigaste orsaken till valet var språket och därefter avståndet till daghemmet. De samma motiven gällde valet av skola. Så mycket som 79 % av de tvåspråkiga familjerna valde den svenskspråkiga skolan (den vanliga grundskolan eller den svenskspråkiga Steinerskolan). Denna studie visar att det finns ett stort samband mellan daghem- och skolval eftersom de familjer som har valt det svenskspråkiga daghemmet, också sannolikt placerar barnen i den svenskspråkiga skolan. (Visapää 1996, 18, 22) Visapää (1996) har också rätt ut de faktorer som var viktiga för föräldrarna när de valde en svenskspråkig skola för sina barn. Som sagt ovan var språket och avståndet till skolan de allra viktigaste faktorerna men det fanns också andra faktorer som spelar en stor roll. Också ansåg föräldrarna det viktigt att den svenskspråkiga skolan tar i beaktande att barnet är tvåspråkigt, alltså har två modersmål. Den svenskspråkiga skolans goda rykte hade också någonting att göra med skolvalet eftersom den svenskspråkiga skolan ansågs vara trivsamt och ha välutbildade lärare samt ett bra ämnesval. Dessutom var grupperna mindre än i de finskspråkiga skolorna. (Visapää 1996, 25) Också Herberts (1997, 128) fann att tvåspråkiga familjer oftare valde en svenskspråkig skola till sina barn samt liknande motiveringar som Visapää, såsom att svenska skolor var mindre, familjnära och kändes tryggare än stora skolor. Också Sundman (1999, 18) konstaterar att det, åtminstone under 1990-talet, blivit allt vanligare att tvåspråkiga familjer valt en svensk skola för sina barn i stället för en finsk skola. Detta gällde i synnerhet om familjen aktivt ville fostra sina barn tvåspråkigt och ge dem bra kompetens i båda språken (alltså svenska och finska).

Håkansson (2003) redogör för förhållanden i Finland och konstaterar att det vanligaste valet i tvåspråkiga (finska och svenska) familjer är en svensk skola för barnen, speciellt om mamman talar svenska som modersmål. Om mamman talar svenska som modersmål, väljer 70 % av tvåspråkiga familjer den svenska skolan i Finland. (Håkansson 2003, 30) Enligt en allmän uppfattning behöver svenskan mera stöd särskilt hos barn som lever i starkt finskdominerade miljöer (Sundman 1999, 18). Detta gäller också familjerna och barnen i min avhandling. Sundman (1999) poängterar också att skolans och dagvårdens språk har en mycket viktig betydelse för barnets språkliga utveckling och identitet. Man lär sig just i skolan att läsa och skriva samt tillägnar man sig ett stort ordförråd som man behöver utanför det vardagliga livet. Sundman (1999) poängterar också att de barn, som har svenska som andra hemspråk och helst svensk dagvård samt som går i en svensk skola, kan tillägna sig normal språkfärdighet i svenska. Man måste ändå vara säker på det att barnet kan skolansspråket tillräckligt bra innan man väljer den svenska skolan. Det är inget syfte att barnet tvingas gå i skolan där det inte kan tala och förstå språket utan problem. Barnet själv måste också vilja gå i skolan på svenska, d.v.s. skolgång på svenska måste vara frivilligt. Det är viktigt att förstå att föräldrarnas intresse och motivation att stödja sina barns språkliga utveckling och skolgång spelar också en mycket stor roll. Alltså barnet borde få tillräckligt stimulans på svenska också i hemmet. (Sundman 1999, 14-16) Sundman (1999, 83) påpekar ändå att det rekommenderas att tvåspråkiga barn i Finland helst skulle gå i ett svenskt daghem och i en svensk skola eftersom man på detta sätt kan nå god balans mellan svenskan och finskan i en finskdominerande miljö. Jag vill här påminna om att det inte nödvändigtvis finns ett svenskt daghem eller en svensk skola i alla kommuner och orter i Finland.

Enligt Sundman (1999) talar man i de flesta familjer, som väljer en svensk skola, både svenska och finska hemma med barnen och väljer också ett svenskt daghem. Hon poängterar ändå att barnets språkkunskaper i skolålder är den viktigaste faktorn när föräldrarna väljer skolan. Tendensen att välja en svensk skola är starkare på svenskspråkiga orter än på finskspråkiga. Detta beror kanske på att det finns flera svenska skolor på orter där finns många svenskspråkiga. Det är också beaktansvärt att tvåspråkiga familjer, där mammas modersmål är svenska samt familjer som har hög utbildningsnivå, oftare väljer en svensk skola. (Sundman 1999, 20) Om familjen väljer en svensk skola, måste man ta i beaktande att ansvaret för barnets andra språk ligger på familjen om skolan inte kan erbjuda modersmålsundervisning i två språk. Det här betyder alltså att skriftspråket introduceras i hemmet. Man kan i så fall göra mycket för barnets språk utanför skolan; barnet borde läsa mycket på finska (t.ex. barn- och ungdomslitteratur, fackprosa, finska skolböcker, upplagsböcker, tidskrifter) och titta på olika faktaprogram. Barn borde också skriva egna texter

(t.ex. dagbok, brev, sagor, berättelser) och om möjligt delta i hobbyverksamhet av olika slag. (Sundman 1999, 181)

Schwartz et al. (2010) undersökte tvåspråkiga (ryska-hebreiska) familjers attityder gentemot tvåspråkig utbildning samt föräldrarnas motiv att välja ett daghem för sina barn i Israel. Alla föräldrarna var tvåspråkiga invandrare från förutvarande Sovjetunionen och bor numera i Israel. En del av föräldrarna valde ett tvåspråkigt (ryskt-hebreiskt) daghem medan en del av föräldrarna valde ett enspråkigt hebreiskt daghem. Undersökningen gällde att jämföra dessa familjer med varandra. (Schwartz et al. 2010, 2, 8-9) Enligt undersökningen var båda grupperna av föräldrarna redo att ägna tid och kämpa för att fostra och utbilda sina barn men de föräldrar som valde det tvåspråkiga daghemmet var mer orienterade mot tvåspråkig utbildning än de föräldrar som valde det enspråkiga daghemmet. För dem som valde det tvåspråkiga daghemmet var det också viktigare att barnen mår bra i daghemmet (alltså att personalen i daghemmet var yrkeskunnig samt metoden och strategierna goda) men språket ansågs också viktigare än för dem som valde det enspråkiga daghemmet. De som valde det enspråkiga daghemmet ansåg bekvämlighet (t.ex. tillgänglighet och avgifter) viktigare än den andra gruppen. (Schwartz et al. 2010, 11) Av den här undersökningen framgick att föräldrarnas attityder mot de tvåspråkiga daghemmen stod i en positiv korrelation med de verkliga valen av daghemmen. Man måste ta i beaktande att attityder mot de tvåspråkiga daghemmen berodde mera på valet av daghemmet. Alltså om föräldrarna verkligen valde det tvåspråkiga daghemmet för sina barn, hade de med all sannolikhet också en positiv attityd mot tvåspråkig utbildning. Det framgick ändå att trots att en betydelsefull del av föräldrarna hade positiva attityder, valde de ändå det enspråkiga daghemmet. (Schwartz et al. 2010, 13)

I många fall kan det vara en bra idé att både förskolans eller skolans personal och föräldrarna gemensamt och medvetet stödjer barnens språkutveckling. Enligt Ladberg (2003) kan man göra detta genom att ta reda på hur barnen verkligen använder sina olika språk, alltså föräldrarna och pedagogerna kan tillsammans kartlägga barnens användning av språk. Det är ju så att barnet använder sina språk i olika situationer och med olika personer. På så sätt kan man få en helhetsbild av barnets språkanvändning. Enligt pedagogerna som prövat detta kan den här gemensamma kartläggningen leda till viktiga och djupare samtal med föräldrarna om barnets situation. Med hjälp av det här kan föräldrarna och pedagogerna tillsammans tänka på hur de kan stödja just det här barnets språkliga utveckling. (Ladberg 2003, 173)

Sundman (1999) hävdar att valet av skolan har också språkpolitiska aspekter. När tvåspråkiga barn vill gå i skolan på svenska, kommer de sannolikt använda språket (svenska) också senare i livet och överföra svenskan till sina egna barn. Detta kan öka i sin tur antalet av finlandssvenskar i framtiden. De elever, som väljer en svensk skola, inverkar på att finlandssvenska skolornas elevantal inte minskar och att skolorna också behållas i framtiden, vilket är mycket viktigt för alla svensktalande. Man måste bemärka att svenska grundskolor inte finns i alla orter, utan främst i svenska och tvåspråkiga kommuner, men dessutom i några enspråkigt finska kommuner som har en liten svensk befolkning. (Sundman 1999, 16-17) Till exempel i Jyväskylä finns det en grundskola på svenska.

3.2. Tvåspråkiga barns skolframgång

Tove Skuttnab-Kangas (1981) behandlar tvåspråkighet och skolframgång och ger några exempel från olika länder. Enligt henne och tidigare forskning klarade de flesta tvåspråkiga barn sig dåligt i skolan. (Skuttnab-Kangas 1981, 240 ff) Sundman (1999, 88) visar å sin sida att tvåspråkigheten i sig inte har några negativa intellektuella konsekvenser samt att den språkliga bakgrunden i sig inte heller leder till en dålig skolframgång (Sundman 1999, 88). Man kan nämligen säga att tvåspråkiga barn i genomsnitt klarar sig lika bra i skolan som enspråkiga barn (Sundman 1999, 137). Det är viktigt att ta i beaktande att barnets språkkompetens däremot kan inverka på skolframgången. Ett barn som har ett mycket litet ordförråd och bristande grammatik har svårt att klara sig i undervisningen samt har också svårt att uttrycka sig. Det finns också andra faktorer som påverkar barnets skolframgång, nämligen de inre faktorerna, såsom begåvning och personlighet samt de yttre faktorerna, såsom olika intellektuella impulser och attityder. (Sundman 1999, 88-89) Också hemmets sociala status och vissa beteendemönster, attityder samt värderingar inom familjen, som ofta korrelerar med föräldrarnas yrke och utbildningsnivå, kan inverka på skolframgången (Sundman 1999, 137). Ladberg (2003) påpekar också att föräldrarna kan göra mycket på sina barns skolframgång. Viktiga för barns skolresultat är både föräldrarnas kunskaper och inställning. Fast föräldrarna själva saknar utbildning kan de ändå uppmuntra sina barn att lyckas i skolan och berätta att utbildning är viktig och en väg till ett bättre liv. (Ladberg 2003, 191)

Enligt Baker (2000) är det möjligt att ett tvåspråkigt barn som talar minoritetens språk hemma och går i en skola på majoritetens språk, kan bli efter andra elever om skolan inte alls uppskattar barnets tvåspråkighet. Då blir hans eller hennes språkliga kompetens nekad och den enspråkiga skolan erkänner inte barnets skicklighet att tänka eller läsa på det andra språket. Det finns också en sådan risk att barnet känner att hans eller hennes andra språk, föräldrar, kultur, hem och familj inte

uppskattas vilket leder till att barnets självkänsla samt självförtroende lider. Barnets föreställning om sin förmåga att lära sig kan också försvagas i denna situation. Därför är det viktigt att barnets tvåspråkighet tas i beaktande i skolan och lärarna är också tillräckligt medvetna om det här. (Baker 2000, 144-145) Om barnet är i en situation, där han eller hon går i skolan som inte kan ge språkligt stöd med språket som barnet talar hemma, spelar föräldrarnas engagemang och uppmuntran mycket viktig roll när det gäller det andra språket. Detta inverkar positivt på barnets motivation och barnet förstår att han eller hon är duglig och kapabel med språken och generellt att lära sig i skolan. (Baker 2000, 146)

Om det tvåspråkiga barnets skolframgång är svag, kan det finnas olika orsaker (Baker 2000). I vissa fall kan anledningen vara själva tvåspråkigheten som orsakar att barnet påverkas kognitivt på ett negativt sätt. I en sådan situation är barnets båda språken dåligt utvecklade. Baker påpekar ändå att när de båda språken är bra utvecklade, har tvåspråkigheten snarare kognitiva fördelar än nackdelar. (Baker 2000, 149) En av de orsakerna gäller en situation där hemmet och skolan inte är förenliga. Det gäller inte bara språkliga skillnader utan också olikheter i kultur, värderingar samt föreställningar. Enligt Baker (2000) borde skolan vara flexibel och inkludera hemmets språk och kultur. Föräldrarna däremot borde delta aktivt i barnens utbildning. (Baker 2000, 150) Orsaken kan också vara den skolans sort som barnet går i. Därför är det viktigt att föräldrarna mycket ordentligt granskar valet av skolan. Utbildningens kvalitet måste också ta i beaktande när det gäller de tvåspråkiga barnens skolframgång och valet av skolan. (Baker 2000, 151) Till sist vill jag ta upp en mycket viktig sak som kan vara anledning till ett barns svaga skolframgång, nämligen att ett barn verkligen har svårigheter att lära sig. Då kan barnet behöva speciella insatser. Här är det ändå viktigt att göra skillnad mellan verkliga och skenbara svårigheter att lära sig för enligt Baker (2000) händer det nämligen ofta så att tvåspråkiga barn antas ha svårigheter att lära sig på grund av deras tvåspråkighet. Problemet är oftast djupare, nämligen antingen i utbildningssystemet som skapar negativa attityder och låg motivation eller barnet har verkliga svårigheter att lära sig vars orsaker är faktorer utanför personen själv. (Baker 2000, 152)

3.3. Viktiga motiv bakom daghems- och skolval

För att sammanfatta de viktigaste motiven bakom daghems- och skolval som nämnts ovan vill jag lyfta fram det faktum att de föräldrar som talar minoritetens språk ofta *väljer en förskola där minoritetens språk talas*. De här föräldrarna tänker på att barnen kommer i alla fall att höra majoritetens språk i andra vardagliga situationer. Det är också helt möjligt att föräldrar som talar

majoritetens språk väljer också ett daghem eller en förskola där talas minoritetens språk för att barnet ska lära sig det andra språket. Andra viktiga motiv som inverkar på daghem- och skolval som nämnts ovan var språket samt *avståndet till daghemmet*. De motiv som inverkar på valet av den svenskspråkiga skolan är dessutom följande: *skolan har ett gott rykte, är trivsamt, trygg och familjnära* samt har *välutbildade lärare, bra ämnesval* och *mindre grupper*. Också *kön hos föräldrar och utbildningsnivå* inverkar på valet av daghemmet samt skolan; om mammans modersmål är svenska eller familjer har en hög utbildningsnivå, väljer föräldrarna oftare den svenskspråkiga skolan. Man måste komma ihåg att skolans och dagvårdens språk har en mycket viktig betydelse för barnets språkliga utveckling men också inverkar det på barnets identitet eftersom man lär sig just i skolan att läsa och skriva men också tillägnar man sig det ordförråd som man behöver utanför det vardagliga livet. Det är inte en överraskning att tendensen att välja en svensk skola är starkare på svenskdominerade orter än på finskdominerade. Detta beror kanske på att det finns flera svenska skolor på orter där finns många svenskspråkiga. I Schwartz et al (2010) framgick hur tvåspråkiga (ryska-hebreiska) familjer i Israel resonerar. De föräldrar som valde det tvåspråkiga daghemmet för sina barn var mer *orienterade mot tvåspråkig utbildning* och det spelade en stor roll att *personalen är yrkeskunniga* samt *metoder och strategier är goda*. *Språket* var också viktigt. De föräldrar som valde det enspråkiga daghemmet ansåg att *bekvämlighet (avståndet och avgifter)* var viktig.

4. BARNENS INLÄRNING AV TVÅ SPRÅK

För att lära sig ett språk, behöver barnet ha vissa medfödda förutsättningar för språkinläring, såsom normal hörsel och intelligens. Men barnet behöver också höra språket talas i sin egen omgivning. (Sundman 1999, 98) Det är viktigt att veta att goda kunskaper i ett andra språk aldrig kan hota det första språket. I själva verket stöder språken varandra och därför är det viktigt att tvåspråkiga barnen kan utveckla båda språken parallellt och t.ex. läsa mycket både svenska och finska. (Sundman 1999, 31) Sundman (1999) menar också att föräldrarnas utbildning har någonting att göra med barnens inläring av två språk för relativt högutbildade föräldrars barn tycks lyckas bäst med att utveckla två olika språk. Detta sammanhänger snarast med föräldrarnas attityder och beteende eftersom sådana föräldrar vill medvetet ge barnet två språk och är mycket motiverade att aktivt inverka på barnets språkutveckling. (Sundman 1999, 83)

Sundman (1999) hävdar att tvåspråkigheten inte har några negativa konsekvenser för barnets intellektuella utveckling om han eller hon uppnår normal språkkompetens i minst ett språk. Tvåspråkighet ger snarare positiva konsekvenser, t.ex. i barnets kognitiva utveckling. De barn som har en normal kompetens i två olika språk är också kognitivt bättre utvecklade och de har lättare att lära sig ytterligare andra språk än enspråkiga barn. (Sundman 1999, 84) I början går språkutvecklingen enligt Sundman (1999) långsammare hos ett tvåspråkigt barn än hos ett motsvarande enspråkigt barn. Hon menar vidare att barnet kommer att "blanda" språken först eftersom det ännu inte förstår att det konfronteras med två olika språkssystem och koder. En funktionell differentiering av språken genom den ovanstående principen "en förälder – ett språk" kan hjälpa barnet att inse att det är fråga om två olika språk (jfr, diskussionen i avsnitt 2.1.2.) Denna princip hjälper också att ge barnet motivation att lära sig två olika koder. (Sundman 1999, 83) De Houwer (1990, refererad i Håkansson 2003) menar dock att de två språken utvecklas separat hos tvåspråkiga barn redan från början och Meisel (1989, 1990, refererad i Håkansson 2003) att de kan skilja språkens grammatiska system vid tvåordsstadiet och kan redan då använda språkspecifika drag för både språk. Håkansson (2003) nämner också Pienemanns processbarhetsteori som också föreslår att tvåspråkiga personer processar de två språken separat. Enligt processbarhetsteorin använder en tvåspråkig person två separata processningssystem med separata grammatiska och lexikala procedurer. När språket utvecklas hos en tvåspråkig person byggs de här procedurerna upp i en bestämd ordning. Man ska först ha en nivå automatiserad innan man kan klara en grammatisk processning av nästa nivå. När en tvåspråkig person växlar mellan sina språk är båda språken i gång

samtidigt och talaren kan välja mellan de bästa uttryckssätten i olika situationer. (Håkansson 2003, 116-117)

Man måste ändå alltid komma ihåg att alla barn är olika – vare sig barn är tvåspråkiga eller ensspråkiga. Enligt Sundman (1999) finns det stora skillnader i språkkompetensen hos olika tvåspråkiga barn. Detta beror på att barn är olika utrustade när det gäller språklig begåvning och inlärningsförmåga. De växer också upp i mycket varierande språkliga och sociala förhållanden. (Sundman 1999, 85) Enligt Sigurd och Håkansson (2007) är det ganska vanligt för tvåspråkiga barn att det ena språket är under vissa perioder svagare än det andra språket. Då kan barnet föredra att använda det ena språket, har lägre yttranden samt använder mer varierat ordförråd på det starkare språket än på det svagare. Denna dominans kan också växla under utvecklingens gång. (Sigurd & Håkansson 2007, 158) I denna del ska jag koncentrera mig främst om barnens inläring av två språk och de former av tvåspråkighet som förekommer hos barn. Först kommer jag att behandla den sociala kontexten där tvåspråkigheten uppstår och därefter ska jag granska ålder för inläringen. I denna del ska jag också behandla varför barn blandar språk, olika sätt att tillägna sig två språk samt det faktumet att språket utvecklas olika hos olika barn.

4.1. Den sociala kontexten

Nästa ska jag behandla en central faktor, nämligen den sociala kontext där tvåspråkigheten uppstår och existerar. Sundman (1999) poängterar att den viktigaste skillnaden är om inläringen sker utan eller genom organiserad (formell) undervisning. Det är också viktigt att förstå distinktionen mellan begreppen *andraspråk* och *främmande språk*. I det första fallet gäller det *språktillägnande*, i det senare fallet *språkinläring*. De här sätten kan också kombineras så att man går i en formell undervisning i ett språk samtidigt när man vistas i en miljö där man talar detta språk. Begreppen *andraspråk* och *språktillägnande* motsvarar ungefär begreppet *naturlig tvåspråkighet* vilket innebär att en person utöver sitt modersmål tillägnar sig ett annat språk på naturligt sätt genom att vistas i miljön där språket talas. När barnet lär sig sitt förstaspråk, är miljön oftast hemmet och familjen. När det gäller andraspråkinläring, kan miljön likaså vara hemmet, men den kan också vara ett daghem, en skola eller ett nytt land med ett annat språk. Sundman (1999) hävdar att det kan finnas olika former av tvåspråkighet i resultatet av dessa olika sätt att tillägna sig ett andraspråk. (Sundman 1999, 43-44)

Om barnet tillägnar sig båda språken i hemmet, kan språkutvecklingen ske parallellt i båda språken. Detta kallar man *simultan* tvåspråkighet. Om barnet däremot börjar tillägna sig sitt andraspråk senare än sitt förstaspråk, dvs. i daghemmet, i skolan eller efter att ha flyttat till ett annat land, uppstår *successiv* tvåspråkighet. Enligt Sundman (1999) trodde man tidigare att det var bättre att först tillägna sig ett språk ordentligt innan man börjar med andraspråkinläringen. Man tänkte nämligen att ett nytt språk kunde hämma utvecklingen i det första språket. Numera anser man ändå att det är möjligt för ett barn med normal begåvning och tillräcklig språklig stimulans att utveckla två olika språk parallellt, m.a.o. simultant. Sundman (1999) påpekar att språkutvecklingen inte avviker mycket från utvecklingen hos enspråkiga barn. Färdighetsnivån kan också vara densamma som hos de enspråkiga barnen. Det är viktigt att veta att simultan språkutveckling kommer att lyckas bättre om man kan skapa en funktionell differentiering mellan språken, dvs. barnet kommer att associera det ena språket med en viss person/situation/miljö och det andra språket med en annan. Det här kan förstärka barnets motivation att lära sig två olika språk eftersom man behöver olika språken i olika situationer och detta system hjälper att hålla språken isär. Därför de tvåspråkiga familjerna rekommenderas att följa principen ”en förälder - ett språk”. Sundman (1999) poängterar att i den simultana modellen utvecklas båda språken på samma sätt som modersmålet hos enspråkiga barn. Man kan säga att barnet får två olika modersmål, dvs. förstaspråk. (Sundman 1999, 44-45) För vidare diskussion om simultan språkinläring, se t.ex. Viberg (1987, 9 ff) och Håkansson (2003, 165 ff).

4.2. Ålder för inläringen

Den andra centrala faktorn är ålder för inläringen, dvs. i vilken ålder barn kommer i kontakt med sitt andra språk (Sundman 1999, 42). Enligt Sundman (1999) kan man uppnå desto högre kompetensnivå, ju tidigare man börjar tillägna sig sitt andraspråk. Olika förklaringar på detta har getts. Man har sagt t.ex. att yngre barn är ”biologiskt programmerade” för att lära sig språk och är mer mottagliga för språk än äldre barn. Enligt en annan förklaring minskar hjärnans elasticitet med åldern och detta inverkar på möjligheten att tillägna sig ett genuint och felfritt uttal. Det kan också vara att små barn är mer motiverade att lära sig språk eftersom det är så viktigt för dem att kunna kommunicera med sina föräldrar samt andra nära människor. När man börjar tidigt, hinner man också öva språket mera än den som börjar sent. Sundman (1999) säger att man inte kan fastställa någon exakt åldergräns för förmågan att uppnå infödd kompetens i ett andraspråk. Många undersökningar vill dra gränsen vid puberteten, dvs. vid ca 15 års ålder men man måste ta i beaktande att gränsen är olika hos olika individer och i olika delfärdigheter. Ingen har ändå sagt att

det är omöjligt att lära sig ett nytt språk också i vuxen ålder. (Sundman 1999, 45) Baker (2000, 34) påpekar också att man kan tillägna sig två språk samtidigt eller lära sig det ena språket senare än det andra eftersom båda sätten är goda och leder till den lyckade tvåspråkigheten. Han konstaterar ändå att det lönar sig att börja barnens tvåspråkighet hellre tidigare än senare om det bara är möjligt. Enligt Baker ger en tidig tvåspråkighet kognitiva och sociala fördelar samt några ekonomiska och kulturella fördelar. (Baker 2000, 34-35).

Enligt Ladberg (2003) lär barn med flera språk sig tidigt att använda varje språk i rätt sammanhang. Hon redogör för exempel där tvååringar övergår till ett annat språk om de märker att de inte blir förstådda på det första språket och treåringar som spontant översätter eller tolkar åt personer som inte förstår varandra. (Ladberg 2003, 25). Ladberg (2003) påpekar att små barn redan mycket tidigt kan hålla språken isär. Enligt henne lär barnen sig varje språk separat ända från början eftersom barnen har tidig kompetens att t.ex. rätta språk efter person och tolka åt kamrater. Ladberg (2003) själv tror att grunden för detta kan vara språkmelodin eftersom varje språk har sin egen språkmelodi vilket hjälper varje språk att lagras som en enhet. (Ladberg 2003, 26) Hon konstaterar också att det verkligen lönar sig att börja lära sig ett språk så tidigt som möjligt. För det första har man då det lätt att lära sig uttalet, grammatiken och automatiserat språk. För det andra får man en djupare känsla för språket som man upplever tidigt. För det sista har man längre tid på sig för att tala språket i flera sammanhang och med flera personer. (Ladberg 2003, 56) Det är också viktigt att komma ihåg att språket är beroende av trygghet. Särskilt småbarn har det lättare att uttrycka sig när de känner sig lugna och avspända och när de är i kontakt med människor som de litar på. (Ladberg 2003, 62) I förskoleåldern blir också andra barn, alltså kompisar, samt deras lekar mycket viktiga för språkutveckling (Ladberg 2003, 64).

Enligt Ladberg (2003) spelar det ingen roll om ett barn lär sig ett eller flera språk eftersom inläringen följer samma mönster. Man kan nämligen säga att t.ex. de första orden kommer vid samma ålder, kortare satser kommer före längre satser, samma ljud är lätta eller svåra att lära sig samt ordens böjningar kommer i samma ordning. Det gäller däremot att det finns *mera saker* som barnet ska lära sig vilket kan ta längre tid. Ladberg (2003) säger att tvåspråkiga barn kan ligga något år efter enspråkiga barn i varje språk men om man räknar ihop deras kunskaper i båda språken, kan man däremot säga att de tvåspråkiga barnen ligger långt före enspråkiga. När de tvåspråkiga barnen kommer till 12-13-årsåldern, är de i allmänhet på samma nivå på båda språken som de enspråkiga men då har de alltså en dubbel språkkompetens. Flera språk som barn hör omkring sig är alltså inget

problem. Enligt Ladberg (2003) skiljer barnet mycket tidigt de olika språkssystemen och använder dem åtskilda. (Ladberg 2003, 62-63)

Enligt Baker (2000) finns det några studier som uppger i vilken ålder barn lär sig att skilja på språken och förstå att de är olika. En av studierna visade att ett tvåspråkigt barn (hebreiska och engelska) kunde skilja språken tydligt i ett års och sju månaders ålder eftersom han eller hon talade ett språk till den ena föräldern och ett annat språk till den andra föräldern. Av den anledningen verkar det som om barn under två års ålder kan skilja på språken och förstå att de är olika. Enligt den andra studien som Baker (2000) nämner kunde ett tvåspråkigt barn (spanska och engelska) byta ett språk till det andra utan stora problem i ett års och åtta månaders ålder. Den tredje studien visade att ett tvåspråkigt barn (tyska och franska) var mycket missnöjd om en av föräldrarna talade det andra språket till barnet än det språk som föräldern alltid vanligtvis talade. Enligt den fjärde studien valde ett tvåspråkigt barn (holländska och engelska), som var tre år gammal, alltid ut det passande språket när hon talade med en enspråkig person. Däremot med personer som var tvåspråkiga använde hon båda språken. Denna studie visar alltså att många tvåspråkiga barn inte blandar språken när de talar med enspråkiga personer samt kan också använda båda språken när det behövs. (Baker 2000, 30-31)

Enligt Baker (2000, 53) kan tvåspråkiga barn, vars båda språk är relativt bra utvecklade, översätta enkla ord och meningar från det ena språket till det andra i ungefär tre och fyra års ålder. Baker (2000, 53-54) hävdar att barnen kan göra detta automatiskt t.ex. för att underhålla sina föräldrar eller om en av föräldrarna inte kan tala det ena språket, kan barnet berätta snabbt vad som har sagt på det andra språket i olika situationer såsom föräldramöte. Med hjälp av översättning kan barnet t.ex. få makt och beröm, delta i beslutsfattande, öka närhet med sina föräldrar samt höja sin självkänsla. Dessa egenskaper är positiva när det gäller översättning men det finns också negativa aspekter. Det kan vara besvärligt för barnet att vara den person som översätter mellan vuxna för språk och teman kan vara för svårt. Detta kan orsaka extra stress till barnet. (Baker 2000, 54)

4.3. Individuella språkutvecklingsgångar

Man kan ytterligare nämna några olika sätt att tillägna sig två olika språk. Dessa sätt kan leda till olika slag av psykolingvistisk relation mellan språken. Först ska jag behandla begreppen *sammansatt* och *samordnad* tvåspråkighet. Samordnad tvåspråkighet betyder att båda språken är lagrade i personens minne som separata enheter, dvs. båda språken har sitt eget semantiska system och uttryckssystem. (Sundman 1999, 46) Håkansson (2003) påpekar att det betyder att man har två innehåll och två olika uttryck. Språken är alltså helt oberoende av varandra. (Håkansson 2003, 118) Den här situationen kan uppstå enligt Sundman (1999) då en person lär sig språken vid olika tider och i olika miljöer och kulturella kontexter. Denna typ av tvåspråkighet uppstår genom *sen* tvåspråkighet, dvs. när personen lär sig ett nytt språk i skolålder eller som vuxen i en annan språk- och kulturmiljö. Sammansatt tvåspråkighet betyder däremot att betydelsystemet är mer eller mindre gemensamt. Det finns också en stark koppling mellan språken. (Sundman 1999, 46) Håkansson (2003, 118) hävdar att då har man ett innehåll men två uttryck och språken är helt beroende av varandra. Den här typen av tvåspråkighet uppstår genom simultan språkinläring i samma miljö (Sundman 1999, 46).

Det är viktigt att tänka på om andraspråkinläring kan hota det första språket, alltså ske på det första språkets bekostnad. Sundman (1999) hävdar att det normalt inte finns en risk att färdigheten i det första språket minskar till följd av att man lär sig ett nytt språk, utan båda språken kan utvecklas parallellt. Sundman (1999) påpekar ändå att om utvecklingen i det första språket av någon anledning avstannar, leder detta till s.k. *subtraktiv* tvåspråkighet. Ett exempel på detta kan vara ett barn som har flyttat från sin ursprungliga språkmiljö i en helt annan, såsom många invandrabarn. Barnet kan då glömma sitt modersmål om han eller hon inte har några möjligheter att höra och använda det. Denna situation leder till *språkbyte*. Vuxna kan däremot drabbas av *språkförlust* vilket betyder att deras kompetens i det första språket minskar för vuxna kan inte glömma ett språk helt. (Sundman 1999, 46-47)

Hur skiljer sig språkbyte och subtraktiv tvåspråkighet? Enligt Sundman (1999) gäller det språkbyte om en person så småningom uppnår en normal kompetens i det andra språket som blir hans dominerande språk. Samtidigt försämras hans kompetens i det första språket eftersom man använder det mindre eller inte alls. Språkbyte kan också betyda att föräldrarna talar sitt andraspråk med sina barn och inte sitt eget modersmål. I Finland är språkbyte ganska vanligt eftersom personer, som talar svenska i barndomshemmet, kommer kanske senare i huvudsak tala finska som

så småningom blir deras dominerande språk. Risken för språkbyte är störst om en person går i en finsk skola, gifter sig med en finsk partner eller kommer att tala bara finska på arbetet. Detta kan betyda att personen får försämrad kompetens i sitt första språk svenska vilket leder till ett språkbyte i förhållande till nästa generation som blir enspråkigt finsk. Subtraktiv tvåspråkighet leder däremot till låg färdighetsnivå i båda språken. Förklaringen till detta är att det andra språket inte kan utvecklas till ett fullvärdigt språk när utvecklingen i det första språket avstannar helt. Sundman (1999) påpekar att tvåspråkigheten kan vara skadligt om det leder till subtraktiv tvåspråkighet. Det är därför mycket viktigt att de barn som byter språkmiljö, får utveckla också sitt förstaspråk. (Sundman 1999, 47-48)

Sundman (1999) berättar också om motsatsen till subtraktiv tvåspråkighet som kallas *additiv* tvåspråkighet. Den här tvåspråkigheten är typisk för personer vars förstaspråk, alltså modersmål, har hög status i samhället, dvs. är landets majoritetsspråk. På grund av detta finns det liten risk att inläring av ett nytt språk skulle skada färdigheten i modersmålet. Enligt Sundman (1999) är Finland en sådan språkmiljö där förutsättningarna för additiv tvåspråkighet är mycket goda, också för dem som har svenska som förstaspråk. Man kan säga att svenskans och finskans status är likvärdig och möjligheterna att använda båda språken är (nästan) lika goda. Personer med simultan tvåspråkighet i svenska och finska, kommer oftast att ha additiv tvåspråkighet vilket betyder att båda språken kan utvecklas till infödd nivå. (Sundman 1999, 47). Se vidare Baker (2000, xviii-xix) för diskussion om de ovansagda tvåspråkiga situationerna.

Faktumet att språket utvecklas olika hos olika barn beror på både inre och yttre faktorer, dvs. faktorer hos barnet självt och faktorer i miljön. Dessa faktorer har behandlats i avsnitt 2.1 ovan. Sundman (1999) påpekar att en del av tvåspråkiga barn kommer att behärska båda språken, svenska och finska, på infödd nivå medan andra kommer att utveckla en begränsad kompetens i båda språken. Detta kan bero på barnens medfödda förutsättningar men också på en språklig stimulans som barnen har fått. Det bara är så att för en del är det helt enkelt lättare än för andra att de ganska snabbt utvecklar ett korrekt och rikt språk. För att språket kan utvecklas, behövs alltid tillräcklig och mångsidig språklig stimulans. Barnet måste få höra och använda språket i varierande språksituationer. Sagor och berättelser är mycket viktiga för att barnet får kontakt med skriftspråket, grammatik och olika begrepp och får öka sitt ordförråd men vikten av samtalet i hemmet är också betydande för barnets språkutveckling. Om stimulansen är otillräcklig eller om barnet inte har tillräckligt med resurser för att lära sig språk, kan det uppstå luckor i den språkliga kompetensen i det ena eller det andra språket eller i värsta fall i båda. Därför är det viktigt att föräldrarna vet hur de

kan förstärka sina barns språk. (Sundman 1999, 99) Förutom att barnet får träna sina språkliga färdigheter i det svenskspråkiga daghemmet och i en svenskspråkig skola, kan föräldrarna göra mycket hemma. Ett mycket bra och lätt sätt är att läsa för barnet för på detta sätt kan de tvåspråkiga barnen få mer stimulans i båda språken. (Sundman 1999, 135) Mera om det här temat finns t.ex. på Baker (2000, 27-29).

Enligt Ladberg (2003) är tystnad vanlig när barn ska lära sig ett nytt språk. Det kan ibland ta till och med flera månader innan barnet ska säga något på sitt nya språk. Vissa barn kan börja tala direkt när de har lärt sig några ord. Dessa barn är kanske socialt säkra och utåtriktade. Andra barn kan bara lyssna men ändå lagrar de lika mycket i minnet. De barn som är tysta länge har behovet att lyssna på språket och bli bekanta med språkets ljud, melodi samt uppbyggnad. Tystnaden är alltså inget tecken på att något är fel om barnet kommunicerar på andra sätt, t.ex. med kroppsspråk. Det är bara så att olika barn har olika sätt att lära och närma sig nya språk. (Ladberg 2003, 68-69)

5. SPRÅK OCH IDENTITET

För identitetens skull är det viktigt att en människa känner att han eller hon tillhör i en grupp. När man tänker på språket och identiteten, anknyter de sig fast tillsammans. Språket, som man talar, berättar mycket om personen och de saker som är viktiga till en. Man känner ofta att språket är mycket viktigt och en del av en människa och hans eller hennes identitet. De människor som talar samma språk bildar en grupp vars medlemmar kan dela liknande tankar på identiteten. Einarsson (2004, 40) hävdar att de språkliga rötterna kan ge trygghet. Jag tycker att trygghet hänger fast ihop med identiteten för om man känner sig trygg i sin identitet, är man också lyckats bra med att bygga sin identitet. Också när det gäller sin språkliga bakgrund. Man kan säga enligt Sundman (1999, 178) att också motivationen sammanhänger med identiteten. Det är mycket viktigt att det tvåspråkiga barnet känner sig tryggt i båda språken, kan glädja sig över dem och känner sig hemma i de kulturer som de representerar (Sundman 1999, 178). Ladberg (2003) konstaterar att språk, identitet och känslor hänger fast samman vilket tycker jag också. Hon påpekar att viktiga personers språk blir viktiga också för det litet barn. (Ladberg 2003, 110) I denna del ska jag först berätta om språk och identitet hos barn och ungdomar men också litet om den språkliga självkänslan samt självförtroendet.

5.1. Språklig identitet hos barn och ungdomar

Det är viktigt att veta att barns identitet men också värderingar börjar formas tidigt (Ladberg 2003, 66). Einarsson (2004) hävdar att en persons första språk är oftast en stark markör av hans eller hennes identitet. Personens första språk är ofta det viktigaste sättet att markera sin hemmahörighet och sitt ursprung. Ett modersmål kan ha en särskild betydelse för en person. Man är bäst på det, man talar det med sina närmaste människor och man kan markera sin personliga identitet med det. Om man är stolt över sin kultur, vill man också identifiera med den samt visa detta på olika sätt, t.ex. med språket. Identiteten gäller dels alltså språket men också hur vi uppfattar oss själva samt i vilken grupp vi vill tillhöra. Detta kallar man subjektiv identitet. Dels gäller identiteten andras uppfattningar om oss. Dessa två delar inverkar också på varandra. Einarsson (2004) påpekar att den subjektiva identiteten byggs upp av de egenskaper som vi själva eller andra människor anser att vi har samt alla de olika grupper som vi tillhör. Genom detta känner vi oss unika. (Einarsson 2004, 38-39)

Människan vill samtidigt vara sig själv och vara sig lik eller olik vissa andra. Enligt Einarsson (2004) blir då språket ett av de kulturdrag som markerar ens etniska och kulturella bakgrund. Den etniska identiteten har ett specifikt innehåll och den sätter gränser mellan *vi* och *dom*. Det här kan man märka t.ex. när man följer upp minoritetsgrupper i ett tvåspråkigt samhälle, där de måste fatta beslut om hur de ska förhålla sig till de två språken. Einarsson (2004) påpekar att medlemmarna i en minoritetsgrupp nästan alltid är tvåspråkiga, även om de har vuxit upp i ett hem där föräldrarna har talat bara minoritetsspråket. (Einarsson 2004, 39-40)

Ett flerspråkigt barn kan möta olika reaktioner från andra människor. Man måste komma ihåg att barnen är mycket känsliga för dessa reaktioner på sin identitet (Ladberg 2003, 165). Ladberg (2003) påpekar att när barnen märker negativa reaktioner av andra människor, kan de börja tveka eller vägra att använda ett språk. Enligt henne behöver reaktionerna inte riktas direkt mot språket men eftersom språket och identiteten hör ihop, attacker mot identiteten slår också mot språket. (Ladberg 2003, 66) När barnet börjar tveka att använda sitt språk måste föräldrarna och andra personer, som umgås med barnet, akta sig eftersom detta kan vara början till negativa känslor för språket. Om barnet vägrar att använda sitt språk helt och hållet, riskerar det inte bara språket utan också självkänsla samt identitet. Man måste nämligen ta i beaktande att personen som börjar skämmas för sitt språk och sin identitet blir också osäker på sig själv. (Ladberg 2003, 106) Enligt Ladberg (2003, 107) behöver de barn, som vägrar att tala sitt språk, inte nödvändigtvis språkligt stöd utan stöd för sin identitet.

Einarsson (2004, 40) poängterar att personen som är lika bra i båda språken (här svenska och finska) skulle tänkas vilja identifiera sig med båda språkgrupperna samt bli accepterad av båda. Också enligt Tandefelt (2001, 4) upplever de tvåspråkiga personerna sig tillhöra båda språkgrupperna samt blir också accepterad av dem båda. Den som växer upp i en tvåspråkig familj får inte bara dubbla rötter utan också en möjlighet till dubbel identifikation och acceptans. Tandefelt (2001) påpekar ändå att några personer kan uppleva detta så att de kan medvetet ta avstånd från någondera av gruppen. (Tandefelt 2001, 4) Jag vill ytterligare ta upp här att enligt Sundman (1999, 34) måste de, som känner sig som tvåspråkiga, alltid välja mellan svenska eller finska som sitt modersmål eftersom den officiella språkregistreringen i Finland inte känner till något språkligt alternativ. Man måste alltså välja ett officiellt modersmål fast man känner att man tillhör i båda språkgrupperna. Tandefelt (2001) poängterar ändå att en tvåspråkig persons val av modersmål i ett officiellt register inte betyder att detta hinder någonting. Den tvåspråkiga personen kan ändå i många situationer ha en känsla av att han eller hon är en medlem i båda grupperna. Enligt Tandefelt

(2001) är nyckeln den dubbla språkfärdighet som den tvåspråkiga personen har och dess förutsättning är ett accepterande språkklimat. (Tandefelt 2001, 14)

Enligt Sundman (1999) är det redan nu viktigt att ta i beaktande det språkliga val som den nuvarande och kommande tvåspråkiga generationen kommer att göra. Kanske kommer de tvåspråkiga ungdomarna att föra svenskan vidare till nästa generation. Kanske är svenskan bara ett skolspråk som de senare ska glömma helt och hållet och tala bara finska. (Sundman 1999, 33) Hur viktig är svenskan för mig? Den är en fråga som en tvåspråkig måste tänka på. Sundman (1999) konstaterar på att en faktor som starkt inverkar på individens motivation att upprätthålla ett språk är den språkliga identiteten. Den som upplever sig själv som medlem i en etnisk grupp har också starkare motivation att tala gruppens språk och vill gärna umgås med gruppens andra medlemmar. Man kan anta att de finlandssvenska ungdomarna gärna vill umgås med andra finlandssvenskar och studera på svenska samt delta i andra svenskspråkiga aktiviteter. Sannolikheten att bilda familj med en annan finlandssvensk och tala svenska med sina barn är också stor. Därför är det viktigt att veta och förstå hur de finlandssvenska ungdomarna identifierar sig språkligt och hur de förhåller sig till sitt språk och sin kultur. (Sundman 1999, 33-34)

Baker (2000) konstaterar i sin bok att några problem av identitet kan uppstås hos tvåspråkiga barn samt ungdomar. Några barn kan uppleva rotlöshet mellan två kulturer, alltså att de inte hör hemma någonstans. De kan också vara mycket förvirrade på grund av sina identitetsfrågor och känna sig arga. Detta kan enligt Baker (2000) t.ex. leda till hopplöshet eller ett barn kan känna sig att han eller hon gått vilse med sin identitet. (Baker 2000, 69) Jag måste precisera att Baker (2000) berättar i det här fallet i hög grad om invandrabarn och detta gäller inte så mycket situationer i Finland om vi betraktar finska och svenska talande människor eftersom den finlandssvenska kulturen inte är så hemskt olik från den finska kulturen. Enligt Baker (2000) är det helt normalt att barn samt vuxna har olika identiteter i olika situationer. När det gäller barnet, kan dessa olika identiteter förekomma t.ex. i skolan med lärarna eller när barnet leker med kompisar. Baker (2000) påpekar att personens kulturella, etniska eller språkliga identitet gäller huvudsakligen det förflutna, nuet och framtiden och han konstaterar också att personens olika identiteter kan förändras under tidernas gång. Föräldrarna kan hjälpa med barnets identitet t.ex. med att ge så många upplevelser som möjligt av kulturer med två språk. (Baker 2000, 70-71) Ett tvåspråkigt barn behöver dubbelt så många begrepp som gäller vanor och kultur. På det sättet kan barnet bygga en positiv självkänsla och optimistiska förväntningar om framtiden. (Baker 2000, 72)

5.2. Språklig självkänsla och självförtroende

Föräldrarna måste ta i beaktande en mycket viktig sak när man ska fostra sitt barn tvåspråkigt, nämligen barnets språkliga självkänsla samt självförtroende. Enligt Ladberg (2003) är självförtroende mycket viktigt för en stark identitet. Man skapar sitt självförtroende av positiva reaktioner, av att lyckas samt av de höga förväntningarna från omgivningen. När barnet tror på sig själv är chansen också större att det också kommer att lyckas. Förväntningarna som vuxna har är också mycket viktiga för barns lärande i förskola och skola. (Ladberg 2003, 109) Ladberg (2003) konstaterar också att de personer som talar barnets språk är mycket viktiga inte bara för språket utan också för identiteten och självförtroendet eftersom de visar att språket är något som man ska tala. Vad som är viktigaste blir dessa personer språkliga och kulturella förebilder för barnen. (Ladberg 2003, 167) Baker (2000) påpekar att föräldrarna kan höja barnets språkliga självkänsla med att beundra barnets kompetens i två språk. Föräldrarna kan t.ex. berömma, sporra och uppmuntra barnet då och då. (Baker 2000, 49) Enligt Baker (2000) är det viktigt att personer, som talar ett minoritetsspråk, har en bra självkänsla. För att höja den, kan de tvåspråkiga personerna t.ex. bilda språkliga nätverk vars medlemmar kan kommunicera tillsammans på olika sätt. (Baker 2000, 83-84)

6. SVENSKSPRÅKIGA I FINLAND

Alla personer trots landet borde ha rätt att vara tvåspråkiga om de så vill. Enligt Baker (2000, 174) borde valet av språket vara en av de mänskliga rättigheterna liksom valet av religionen är. I denna del vill jag berätta generellt om svenskspråkiga i Finland eftersom min egen undersökning behandlar om tvåspråkiga familjer i en finskdominerad ort i Mellersta Finland. Först ska jag betrakta litet statistik om svenskspråkiga i Finland och därefter ska jag granska den språkliga situationen bland svenskspråkiga i Finland samt språkens status. Till sist vill jag dessutom berätta litet om språklag i Finland och om dessa lagar inverkar på svenskspråkiga i vårt land.

6.1. Statistik om svenskspråkiga i Finland

I Finland bor cirka 280 000 finlandssvenskar, alltså 5,5 % av Finlands befolkning. De flesta av dem bor vid kusterna i Nyland, Åboland samt Österbotten. Cirka 12 000 av finlandssvenskarna bor i övriga Finland i kommuner som är ensspråkigt finska. (Svenska Finlands Folkting a 2012). I några ensspråkiga orter finns det ändå svenskspråkiga daghem och skolor men inte alla. I den undersökta orten finns det ett svenskspråkigt daghem och en svenskspråkig skola trots att kommunen är formellt ensspråkigt finsk. Enligt Barödal, Jörgensen, Larsen & Martinussen (1997) klassificeras de finska kommunerna som ensspråkiga (finska eller svenska) eller tvåspråkiga (finska eller svenska som dominerande språk). En kommun kan betraktas som tvåspråkig om den svenska eller den finska minoriteten i kommunen är minst åtta procent. Då måste kommunen ordna barnomsorg och skolmöjligheter också på minoritetens språk. (Barödal, Jörgensen, Larsen & Martinussen 1997, 124) Enligt kommunförbundets Internetkälla kan en kommun betraktas som tvåspråkig också om tillsammans 3000 invånare talar minoritetsspråk som modersmål. Man måste ta i beaktande att modersmålet är då det språket som föräldrarna har meddelat till befolkningsregister (jfr. diskussionen i avsnitt 2.1.). I året 2011 är 49 av 336 kommunerna i Finland antingen två- eller svenskspråkiga. Det svenska språket är majoritetens språk i tolv kommuner samt det finska språket i 18 kommuner. Helt svenskspråkiga kommuner finns det 19 men 16 av dem ligger på Åland. Antalet av svensk- och tvåspråkiga kommunerna håller ändå på att minska. Nämligen i året 2009 fanns det 53 svensk- och tvåspråkiga kommuner medan i året 2011 fanns det bara 49. Detta beror på kommunfusioner som också inverkar på svenskspråkiga områden. Nästan 1,7 miljoner finländare bor i tvåspråkiga kommuner. I kommun där majoritetens språk är finska bor 140 000 svenskspråkiga samt i kommun där majoritetens språk är svenska bor 43 000 finskspråkiga. (Kuntaliitto 2011)

6.2. Språksituationen bland svenskspråkiga i Finland

Finland och Sverige är grannar och de har också en lång historia med varandra. Svenskan var under fler århundraden förvaltningens, bildningens och kulturens språk. Språkförhållandena är nuförtiden ändå motsatta eftersom finskans ställning förstärktes radikalt på 1900-talet. I Finland har det funnits genom tiderna svensk- och finskspråkig befolkning som har levat sida vid sida redan fler århundraden. Den svenskspråkiga befolkningen har mestadels varit koncentrerad till kustområdena, till Österbotten, Åboland, Nyland och naturligtvis Åland medan resten av Finland är främst befolkat av finnar. I alla fall har de två folkgrupperna alltid levat i kontakt med varandra, i synnerhet i de stora städerna vid kusten. (Sundman 1999, 6)

Enligt Finlands regeringsform från 1919 är både finskan och svenskan landets nationalspråk. För den svenskspråkiga befolkningen garanteras bl.a. ett svenskspråkigt utbildningssystem och andra språkliga rättigheter. Mer om språklag skriver jag litet senare i kapitlet 5.4. Enligt Sundman (1999) är den sociala strukturen ungefär densamma inom de svensk- och finskspråkiga grupperna och det är karakteristiskt för den finländska tvåspråkigheten. Man måste ändå ta i beaktande att antalet av svenskspråkig befolkning har minskat under de senaste hundra åren. Detta beror närmast på att den finskspråkiga befolkningen har ökat mycket, medan antalet av svenskspråkig befolkning har förblivit sig lik. (Sundman 1999, 6-7) Man kan läsa mera på minskning av svenskans roll i Finland t.ex. på Barðdal, Jörgensen, Larsen & Martinussen (1997, 123).

Sundman (1999) konstaterar att en del av svenskspråkiga i Finland bor och lever nuförtiden i mycket nära kontakt med finskspråkiga. Många kan sägas vara t.o.m. isolerade från andra svenskspråkiga personer. En konsekvens av detta är äktenskap med en finsk partner, s.k. blandäktenskap, vars antal har ökat bland finlandssvenskarna (se kapitel 2.). (Sundman 1999, 7-8) Enligt Herberts (1997, 127) har man ingått tvåspråkiga äktenskap oftare än enspråkigt svenska äktenskap sedan början av 1970-talet. En annan konsekvens av kontakterna med finskspråkiga enligt Sundman (1999) är en ökad tvåspråkighet bland finlandssvenskarna. Det betyder att en stor del av en svenskspråkiga kan tala finska. Med detta syftar man på en sådan tvåspråkighet där en svenskspråkig använder det andra språket (finska) i sitt vardagliga liv. Sundman (1999) poängterar också att det här sammanhänger med finlandssvenskarnas minoritetsställning: ju mindre antalet av svenskspråkiga på orten, desto oftare är de svenskspråkiga i kontakt med finskspråkiga och är tvungna att tala finska. (Sundman 1999, 8) Det måste kommas ihåg att det ovanstående inte gäller för

alla finlandssvenskar men fenomenet är bekant och kommer också tas upp i min avhandling eftersom en del av mina informanter är finlandssvenska och bor i en finskspråkig ort.

6.3. Språkens status

En faktor som spelar en central roll är språkens status i det samhället man lever. Det är typiskt för tvåspråkiga samhällen att språken har olika status; det finns ett högstatus- och ett lågstatusspråk. Sundman (1999) konstaterar att högstatusspråket oftast är majoritetens språk vilket känns viktigt för många att behärska. Då kan språkförmågan höja också individens status. Tvärtom kan ett lågstatusspråk upplevas skamligt och då saknar man också motivation att lära sig och upprätthålla språket. Det svenska språket i Finland var en gång i tiden ett högstatusspråk men numera är situationen något kontroversiell. Vissa finnar associerar fortfarande svenskan med ekonomisk överklass medan för många finlandssvenska ungdomar på finskdominerade orter är svenskan ett lågstatusspråk som man skäms för. Då kan det vara så att svenskans låga status kan minska motivationen att upprätthålla språket. (Sundman 1999, 42-43)

Baker (2006) påpekar i sin bok att det finns tre olika statusfaktorer på språk som är viktiga att ta i beaktande, nämligen språkets ekonomiska status, språkets sociala status samt språkets symboliska status. Den ekonomiska statusen av minoritetsspråk är viktig när det gäller språkets vitalitet, t.ex. i synnerhet då när det finns arbetslösa i den språkliga minoritetsgruppen och vars inkomster är mycket dåliga, kan de känna att de måste byta till majoritetsspråket för att få jobb och pengar. Detta gäller särskilt invandrarna och deras språkliga situationer. (Baker 2006, 55) Enligt Baker (2006) anknyter den sociala statusen sig till den ekonomiska statusen men den sociala statusen spelar också en mycket viktig roll när man vill få språket livskraftigare. När majoritetsspråket har den högre sociala statusen och mera politisk makt än minoritetsspråket, kan det hända så att den språkliga minoritetsgruppen vill byta sitt minoritetsspråk till majoritetsspråk. Om t.ex. arbetslösheten samt den finansiella fattigdomen fogas till minoritetsspråket, inverkar detta negativt på den sociala statusen av språket. (Baker 2006, 55-56) Den symboliska statusen av språket är också mycket viktig när man granskar språkets vitalitet och man kan säga att ett minoritetsspråk kan vara en viktig symbol av den etniska identiteten. I synnerhet idag är det mycket viktigt för en människa att höra till en grupp och det är väsentligt att känna sin identitet och rötter eftersom världen har internationaliserats mycket snabbt. (Baker 2006, 56)

6.4. Språklag i Finland

Finland har alltså två nationalspråk: finska och svenska. Enligt grundlagen måste både finskspråkiga och svenskspråkiga befolkningens kulturella och samhälleliga behov tas hand om på samma sätt. Detta betyder t.ex. att det måste finnas samhällservice, utbildning samt informationsförmedling både på finska och på svenska. Finlands förvaltning är också tvåspråkig så alla lagar, förordningar och andra viktiga dokument finns på båda språken. (Svenska Finlands Folkting b 2012) I tvåspråkiga kommuner har invånarna större språkliga rättigheter än i ensspråkiga kommuner eftersom de tvåspråkiga kommunerna är skyldiga att organisera service både på finska och på svenska (Oikeusministeriö 2009).

Språklagens syfte är att trygga den rätten att var och en kan använda sitt eget språk (finska eller svenska) hos domstolar och andra myndigheter. Denna rätt är tillförsäkrad alltså också i grundlagen. Syftet är också att varje person har en garanterad rätt till rättvis rättegång samt god förvaltning oberoende av språket. Individens språkliga rättigheter måste förverkligas utan att individen särskilt behöver begära det. Språklagen måste tillämpas t.ex. hos domstolar och andra statliga myndigheter samt kommunala myndigheter. Det finns också bestämmelser i speciallagstiftningen t.ex. om undervisningsspråk, språk som läroämne och examensspråk samt patientens språkliga rättigheter inom hälso- och socialvården. (Språklag 2003) Justitieministeriet övervakar hur språklagen tillämpas och ministeriet ska ta initiativ till korrigeringar om det märker några brister (Svenska Finlands Folkting b 2012).

7. SYFTE OCH METOD

7.1. Forskningsfrågor

I denna empiriska undersökning är det allmänna syftet är att undersöka de motiv och orsaker som tvåspråkiga familjer i en enspråkigt finsk ort kan ha när de väljer ett daghem till sina barn. Mina viktigaste forskningsfrågor i denna undersökning är just vilka är de viktigaste orsakerna och motiven när tvåspråkiga familjer i en enspråkigt finsk ort väljer ett daghem till sina barn och vilka faktorer inverkar på valet mest samt hur skiljer motiven och orsakerna när det gäller en jämförelsefamilj som har också en tvåspråkig bakgrund men har valt annorlunda. I teoribakgrunden har jag behandlat omfattande teorier om två- och flerspråkighet i familjkontext, tvåspråkiga familjers motiv och val att välja förskola och skola, inläring av två språk och teorier som anknyter till detta fenomen, svenskspråkiga i Finland samt identitet och språk.

De viktigaste studierna för min undersökning är främst de som gäller tvåspråkiga familjers motiv och val att välja en förskola och skola till sina barn, såsom Visapää (1996), Baker (2000) studier samt Schwartz et al. (2010) (se avsnitt 3.1.). Vidare drar jag nytta av teorier om inläring av två språk och mina informanternas egna erfarenheter, så som de framkommer i intervjuerna, och betrakta hur teori och praktik sammanfaller.

Jag vill undersöka detta fenomen eftersom det är intressant och mycket viktigt när man tänker på andra tvåspråkiga familjer som lever i enspråkiga orter i Finland som vill ha mera information om hur andra familjer, som är lika, har tänkt på samma saker vilka de just funderar på. Det är intressant och viktigt också därför att beslutsfattarna i kommuner ska få veta att de familjer i enspråkiga orter som har en tvåspråkig bakgrund verkligen uppskattar de svenskspråkiga möjligheter som erbjudas dem. Specifikt för familjerna jag undersöker är att alla familjerna har en tvåspråkig bakgrund på ett eller annat sätt samt att tre av familjerna har valt ett svenskspråkigt daghem medan en av familjerna (en jämförelsefamilj) har valt ett finskspråkigt daghem. Miljön är också specifik därför att alla mina informanter bor i en enspråkigt finsk ort i Mellersta Finland. När det gäller de motiv som de kan tänkas ha, tror jag att de kan vara mycket varierande eftersom alla familjerna har ju olika bakgrunder och intressen. Jag tycker att motiven också kan vara varierande när det gäller jämförelsefamiljen och deras tankar på motiv och val.

7.2. Material

7.2.1. Etiska överväganden

Före studiens början inhämtades och beviljades ett forskningstillstånd från det lokala dagvårdskontoret. Efter det kunde jag kontakta daghemmet och sedan familjerna. När jag kontaktade familjerna för första gången, berättade jag för familjerna att de förblir anonyma i min undersökning. Jag ska alltså inte avslöja informanternas identiteter eller dagvårdsplatsernas noggranna information. Eftersom jag spelade in alla intervjuerna på band med tillstånd av familjerna, lovade jag också att jag är den enda person som lyssnar på bandinspelningarna samt ansvarar för bevarandet och förstörandet av bandinspelningarna.

7.2.2. Daghem

Den svenskspråkiga daghemsgruppen, i vilken tre av familjerna hade sina barn, finns i ett daghem på en mellanstor ort i Mellersta Finland och har fungerat sedan år 1999. Daghemmet har haft olika lokaler genom åren, men blev en egen verksamhetsenhet 1.8.2007. Förutsättningen för barnets inträde till daghemmet har varit att det svenska språket används i barnets närmiljö. Det betyder att någondera av föräldrarna vanligen talar svenska hemma med barnet. Daghemsplatserna har inte använts med syfte att placera barnet i språkbud. (Ett e-postmeddelande från daghemsföreståndaren 12.1.2009)

Vid studiens genomförande, fanns det två barngrupper i det svenskspråkiga daghemmet, vilka också samarbetade med varandra på olika sätt så att gruppernas skillnader har tagits i beaktande. Den ena var för svenskspråkiga barn i alla åldrar och den andra för finskspråkiga barn som är över tre år gamla. I den svenskspråkiga gruppen används svenska i alla situationer men barnen använder båda språken med varandra. Barnen kan också prata finska till barnskötarna men de svarar alltid på svenska. I gruppen arbetade vid studiens genomförande två barnträdgårdslärare och två barnskötare men eftersom barnantalet växer hela tiden, är det möjligt att antalet skötare i gruppen kan komma att behöva utökas med tiden. (Ett e-postmeddelande från daghemsföreståndaren 9.3.2009, daghemmets handlingsätt som bilaga.)

Det finskspråkiga daghemmet, som jämförelsefamiljen har valt för sitt barn, är ett privatdaghem och ganska litet. Det fanns vid tillfället för studiens genomförande två barngrupper och sammanlagt 20

barn. Den ena gruppen, som bestod av 12 barn, var för äldre barn (4-6 år) och den andra gruppen, för yngre barn (1-3 år), hade åtta barn. Båda grupperna hade två barnskötare. I småbarnsgruppen får det vara högst två barn som är under två år. (Ett e-postmeddelande från mamman i jämförelsefamiljen 23.3.2009)

7.2.3. Informanter

Materialet består av fyra familjer som har intervjuats. Tre av familjerna hade valt det svenskspråkiga daghemmet och en av dem det finskspråkiga daghemmet. Daghemspersonalen i daghemmet hjälpte mig med valet av tre familjer, och min handledare hjälpte mig att ta kontakt med jämförelsefamiljen. Huvudsaken med valet av familjerna var att de var alla olika vad gällde språkliga bakgrunder för att få olika åsikter och tankar som anknyter sig till temat.

Jag kallar familjerna för A, B, C och D (för en översikt av familjerna, se Tabell 1 nedan). Familjerna A, B och C hade valt det svenskspråkiga daghemmet till sina barn medan familjen D hade valt det finskspråkiga daghemmet. Familj A består av en finlandssvensk mamma och en finsk pappa som vid intervjuernas genomförande hade två barn som var 2 år 10 månader respektive 6 månader gamla. Familj B består av en finsk mamma och en svensk pappa som vid intervjutillfället hade tre barn (de två äldsta barnen är 6 år och det yngre 3 år gammalt). Mamman och pappan i familj C är båda finska och hade två barn (6 och 4 år gamla). Familjen fick placera barnen i det svenskspråkiga daghemmet på grund av mammas tvåspråkiga bakgrund trots att familjen annars är helt finsk. Familj D, som jag använder som jämförelsefamilj, består av en finlandssvensk mamma och en finsk pappa, som hade två barn (2 år och 6 månader respektive 10 månader gamla). Alla föräldrarna var mellan 30-40 år. Två familjer (familj B och C) som hade valt det svenskspråkiga daghemmet bodde relativt nära daghemmet och en familj (familj A) hade en litet längre resa (över 10 km) från hemmet till det svenskspråkiga daghemmet. Jämförelsefamiljen hade det finskspråkiga daghemmet mycket nära. För det mesta var det mammorna som svarade på mina frågor men också pappornas åsikter togs i beaktande.

Tabell 1. Informanterna, enligt familjens egna utsagor

	Familj A	Familj B	Familj C	Familj D
Antal personer	föräldrarna och 2 barn	föräldrarna och 3 barn	föräldrarna och 2 barn	föräldrarna och 2 barn
Ålder på barnen	2 år 10 månader, samt 6 månader	6 år, 6 år samt 3 år	6 samt 4 år	2 år 6 månader samt 10 månader
Föräldrarnas modersmål	mamma: finlandssvenska pappa: finska	mamma: finska pappa: sverigesvenska	mamma: finska pappa: finska	mamma: finlandssvenska pappa: finska
Vilket är språket/språken hemma	föräldrarna pratar finska med varandra, mamman pratar svenska och pappan finska till barnen	föräldrarna pratar engelska med varandra, mamman pratar finska och pappan svenska till barnen, barnen pratar finska till varandra	Föräldrarna pratar finska med varandra och till barnen, barnen pratar finska till varandra	föräldrarna pratar finska med varandra, mamman pratar svenska och pappan finska till barnen
Vilka barn går i daghemmet	det äldre barnet går i det svenskspråkiga daghemmet, det yngre barnet är hemma men ska börja där också om möjligt	alla barn går i samma svenskspråkiga daghem	båda barnen går i samma svenskspråkiga daghem	det äldre barnet går i det finskspråkiga daghemmet, det yngre barnet är hemma men ska börja också i det finskspråkiga daghemmet
Det framtida skolvalet	familjen är ännu litet osäker, men är också intresserade av den svenskspråkiga skolan	barnen ska gå i den finskspråkiga skolan	barnen ska gå i den svenskspråkiga skolan	barnen ska gå i den finskspråkiga skolan

7.3. Metod

Min undersökning är en kvalitativ undersökning eftersom jag försöker att förstå de orsaker som mina informanter har bakom deras val av daghemmet för sina barn. Utgångspunkten för en kvalitativ undersökning är att beskriva det verkliga livet och undersöka föremålet så helhetsinriktat som möjligt (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2000, 153). Som metod använde jag en kvalitativ forskningsintervju. Enligt Trost (1997, 7) betyder en kvalitativ intervju att man ställer enkla och raka frågor och på dessa frågor får man komplexa och innehållsrika svar. Meningen med en sådan intervju är att förstå hur informanter tänker och känner, vilka erfarenheter de har och hur deras föreställningsvärld ser ut (Trost 1997, 24). Min undersökning är en fallstudie eftersom mitt material innehåller få informanter, nämligen bara fyra familjer. En fallstudie innebär att man samlar in

detaljerad och intensiv information om ett enskilt fall. Det är också viktigt att informanter har valts ändamålsenligt, inte slumpmässigt. (Hirsjärvi & Remes & Sajavaara 2000, 123, 155.)

Jag intervjuade familjerna under vintern 2009 hemma hos familjerna och alla intervjuerna spelades in på band. När jag kontaktade familjerna, frågade jag efter vilket språk de ville använda i intervjun och alla familjerna föredrog att använda finska. Jag lyssnade på och transkriberade alla intervjuerna efteråt. Till familjerna skickades e-post innehållande frågorna på förhand för att också de pappor, som var på arbetet eller inte kunde delta i intervjun av en eller annan anledning, kunde samtala om frågorna med sina hustrur och kunde berätta sina åsikter på det här viset.

De intervjuer som jag gjorde var av typen temaintervju eftersom jag delade in frågorna under visst tema som jag hade fyra olika: bakgrundsfakta, tvåspråkig vardag, motiv och orsaker samt attityder (se bilaga 1. och 2.). Frågorna var delvis samma för alla familjerna och delvis olika. De tre familjerna (A, B, C) som har valt det svenskspråkiga daghemmet fick samma frågor (Bilaga 1.) men jämförelsefamiljen (D), som har valt det finskspråkiga daghemmet, fick delvis annorlunda frågor (Bilaga 2.). Den första delen av intervjun, som behandlade om bakgrundsfakta, var samma för alla. Där frågades efter föräldrarnas ålder, modersmål, barnantal och barnens ålder, boningsort samt resans längd till daghemmet och hur familjerna åker dit. Meningen var att få veta viktiga bakgrundskunskaper om familjerna. Den andra delen, tvåspråkig vardag, var delvis annorlunda för jämförelsefamiljen. I denna del frågades efter vilket eller vilka språk pratar familjen hemma och när använder de vilket språk, är barnen svaga eller starka på språken, vad föräldrarna tycker om resan till dagiset samt om familjerna har några utmaningar i deras vardag som gäller det svenska språket eller det svenskspråkiga daghemmet (familjerna A, B och C) eller det finskspråkiga daghemmet (jämförelsefamiljen D). Syftet var att få veta hur familjernas tvåspråkiga vardag ser ut.

Den tredje delen handlade om motiv och orsaker som familjerna har bakom sina val av daghemmet. Frågorna var återigen delvis annorlunda för jämförelsefamiljen D. Jag frågade alla om vilka motiv och orsaker som finns bakom att familjerna har valt det svenskspråkiga (familjerna A, B och C) eller det finskspråkiga (familjen D) daghemmet, om föräldrarna har tänkt på andra alternativ, vem som fattade beslutet, har föräldrarna tänkt på framtiden (t.ex. skolan eftersom det finns också en svenskspråkig klass på orten) och vilka fördelar eller eventuella nackdelar kan barnen ha i framtiden (på grund av att de har gått i det svenskspråkiga/finskspråkiga daghemmet). Dessutom frågade jag familjerna A, B och C efter hur viktigt det är för dem att barnen är i det svenskspråkiga daghemmet och vad det betyder för dem samt vad som fungerar bra eller mindre bra med daghemmet.

Jämförelsefamiljen D frågade jag om hur de har kommit fram till beslutet och hur försöker föräldrarna upprätthålla svenskan hos barnet. Meningen med dessa frågor var att få information om orsaker och motiv samt andra saker som inverkar på valet av daghemmet. Den sista delen handlade om attityder som andra kan ha gentemot familjernas val. Alla familjerna fick frågor om vilken attityd andra människor har intagit till att de har valt det svenskspråkiga (familjerna A, B och C) eller det finskspråkiga (familjen D) daghemmet samt om de har mött några fördomar eller ifrågasättande av deras val. Jag ville fråga om attityder eftersom det är intressant att veta om människor har ställt sig positivt eller negativt till valet. Till slut frågade jag om det finns någonting annat som föräldrarna skulle vilja säga. Jag fick några nyttiga svar med denna fråga eftersom föräldrarna fick en chans att berätta om de saker som de kom att tänka på senare under intervjun.

8. RESULTAT

Jag ska berätta om de resultat som jag fick när jag intervjuade familjerna så att varje tema och varje familj behandlas i sitt eget avsnitt. Först ska redogöras för hur familjernas tvåspråkiga vardag ser ut, sedan fokuserar jag på de motiv och orsaker som familjerna har till att välja ett daghem till sina barn, och sist tas upp till diskussion de möjliga attityder som andra människor kan ha mot familjernas val.

8.1. Den tvåspråkiga vardagen

8.1.1. Familj A

Familj A, i vilken pappan är finskspråkig och mamman tvåspråkig, använder språken så att mamman och pappan pratar finska med varandra, men med det äldre barnet pratar mamman svenska och pappan finska. Det yngre barnet är ännu så litet (6 månader) att det inte ännu kan prata. Föräldrarna tycker att det äldre barnet (2 år 10 månader) inte har lärt sig senare att prata än barn i allmänhet. Eftersom barnet har hört att mamman pratar också finska (med pappan), var det första språket, som hon började prata, finska och hon pratar fortfarande i princip alltid finska. Mamman tror att det beror på att barnet hörde mycket mera finska när hon lärde sig att prata. Mamman tror också att om hon hade stannat längre hemma med barnet, skulle barnet kanske ha börjat prata svenska. Mamman berättar att det ibland kan hända så att några enstaka ord i hennes finskspråkiga mening kan vara på svenska vilka hon inte ännu har lärt sig på finska. Alltså barnet använder ibland svenskspråkiga ord, som hon har hört mamman säga, när hon inte vet vad någonting heter på finska. Mamman säger också att barnet fullständigt kan översätta i sitt huvud vad mamman säger på svenska och sedan säga det på finska till pappan. Hon förstår alltså att med pappan pratar man finska men även med mamman pratar hon finska eftersom hon inte än förstår att med mamman borde man prata samma språk som hon talar. Mamman tror att barnets förståelse växer när hon blir äldre så att hon förstår att det finns två separata språk som man pratar, alltså "mammans språk och pappas språk". Barnet fyller snart tre år och mamman har börjat småningom "kräva" att barnet skulle prata "mammans språk" tillbaka till henne. Mamman säger någonting på svenska och ber att barnet upprepar det. Föräldrarna tycker att det är svårt att säga om barnet är på något sätt svagt eller starkt på språken och de är just nu nöjda med språksituationen. Mamman har ibland märkt att de barn som är i samma ålder, t.ex. i deras näromgivning, kan prata litet fullständigare meningar men annars har språkinläringen inte varit långsammare på grund av de två språken. När det gäller

vardagliga saker, saknar mamman mera svenskspråkiga TV-program för småbarn, eftersom hon tycker att t.ex. Buu-klubben som kommer på FST är mer för barn i skolåldern. Mamman saknar också svenskspråkiga lekkamrater för barnen eftersom det i närmiljön bara finns finskspråkiga barn. I framtiden när barnen blir äldre, är det ändå möjligt att gå och leka hos någon kompis som går i samma daghem men hemma leker man nu med finskspråkiga barn.

8.1.2. Familj B

Familj B kan ses som flerspråkig och familjen pratar tre olika språk hemma. Mamman pratar finska och pappan svenska med barnen, och med varandra pratar mamman och pappan engelska. Barnen pratar svenska med pappan och finska med mamman. Föräldrarna har börjat prata mer svenska då när barnen är på plats och t.ex. vid matbordet pratar alla svenska. Mamman har också nyligen börjat prata svenska i sådana här situationer eftersom det håller situationen sammanhängande när alla pratar samma språk som alla också förstår. Barnen pratar finska med varandra men de kan också använda några svenska ord, som de har lärt sig t.ex. i daghemmet, inne i den finskspråkiga meningen (i följande exempel 1. har det svenska ord som har använts i den finska satsen understrukits på samma sätt som dess motsvarighet i den svenska satsen):

(1) ...ku ne on päiväkodissa ni ne joskus sanoo sillee, että nyt mä meen viilaan.

...eftersom de är i dagiset så de säger ibland liksom att nu går jag och vilar.

Familj B flyttade till Finland från ett utomnordiskt land för tre år sedan när barnen var ganska små, så föräldrarna har litet svårt att säga om barnen är svaga eller starka på språken. De två äldre barnen (båda 6 år) hörde då flera språk som har inverkat på deras språkinläring. Då familjen bodde utomlands, lärde sig det äldsta barnet att prata finska, svenska, engelska och hebreiska och det andra barnet, som familjen adopterade när han var åtta månader gammal, hörde i barnhemmet först arabiska, hebreiska och franska men sedan efter adoptionen var finska, svenska och engelska de språk som pratades hemma. Föräldrarna tycker att det finska språket inte var åldersadekvat när de flyttade till Finland, och de två ligger fortfarande litet efter med språkinläringen av både finska och svenska. Mamman poängterar att början har varit en utmaning för två av barnen och hon tycker att språken inte är på lika bra nivå som det kunde vara. Det yngsta barnet (3 år) däremot är stark på svenska och finska eftersom han har bott i Finland nästan hela sitt liv och inte har haft några andra språk som skulle kunna inverka på språkinläringen. Föräldrarna är just nu nöjda med språksituationen och har ingen oro för språken eftersom både finska och svenska blir starkare hela

tiden. Som utmaning ser mamman att barnen inte förstår allt vad barnskötarna säger på svenska i daghemmet men det är bra att alla barnskötarna också kan och förstår finska så alla barnen alltid blir förstådda. En stor utmaning hemma, som mamman nämner, har tidigare varit det faktumet att familjen inte har haft ett gemensamt språk, vilket har väckt litet oro i några situationer. Nu börjar svenska vara det gemensamma språket när barnens språkkunskap är på den nivån att de kan diskutera om vardagliga saker. Situationen är nu alltså bättre och framtiden ser förhoppningsfull ut när alla satsar mer på det svenska språket.

8.1.3. Familj C

I familjen C pratar alla finska med varandra men mamman läser på svenska för barnen (6 och 4 år) och barnen tittar på TV-program på svenska och lyssnar på svenskspråkig musik. Trots att båda föräldrarna är finska, är mammans bakgrund tvåspråkig då hennes egen mamma var svensk och de pratade svenska med varandra och hemmet var tvåspråkigt. Föräldrarna tycker att barnens finska språk är starkare än det svenska språket eftersom familjen bara pratar finska hemma, men mamman poängterar att barnen kan överraskande bra svenska och deras ordförråd är ganska stort med hänsyn till att de hör språket nästan endast i daghemmet. Den här familjen har inte haft några vardagliga utmaningar som gäller daghemmet eller det svenska språket för föräldrarna konstaterar att allting säkert har varit lika lätt eller lika svårt oberoende av daghemmet som barnen går i. Familjen har alltså inte upplevt några extra besvärligheter.

8.1.4. Familj D

Familj D fungerar som en jämförelsefamilj i min undersökning eftersom de hade valt det finskspråkiga daghemmet i stället det svenskspråkiga. Familjen har ändå en liknande språklig situation som andra familjerna, alltså det svenska språket spelar en stor roll i deras liv. Mamman i denna familj är alltså finlandssvensk och pappan finsk, alltså familj D och familj A i synnerhet liknar väldigt mycket varandra. Föräldrarna pratar finska med varandra men mamman pratar enbart svenska med barnen och pappan finska. Pappan förstår svenska och mamman kan ibland säga på svenska något som anknyter sig till barnen men pappan svarar då på finska. Barnen hör mycket svenska eftersom alla i mammas nära släkt pratar svenska med varandra och den närmaste släkten bor mycket nära. Familjen har också en bekantskapsfamilj som är tvåspråkig men annars är kontakterna med det svenska språket ganska få. Det yngre barnet (10 månader) är så litet att han inte ännu pratar men han visar ändå mycket intresse för språken, och mamman berättar att det äldre

barnet (2 år 6 månader) har lärt sig mycket bra att använda båda språken. Mamman konstaterar att det har varit det största motivet för barnet att lära sig något språk överhuvudtaget så att han kan bli förstådd när han leker med sina daghemskompisar. När barnet har lärt sig att kommunicera bra i daghemmet, har han också lärt sig mer svenskspråkigt ordförråd. Mamman har bott hela sitt liv i Mellersta Finland och har en realistisk uppfattning om att den tvåspråkiga traditionen inte är så stark här. Mamman är alltså van vid att leva i den finskspråkiga miljön och därför kan familjen inte komma på några vardagliga utmaningar som gäller språken eller daghemmet.

8.2. Motiv och orsaker

8.2.1. Familj A

Valet av daghemmet var självklart för familj A eftersom båda föräldrarna tycker att det är viktigt att barnen lär sig det svenska språket så bra som möjligt. De konstaterar att det hjälper senare när man lär sig svenska och andra germanska språk i skolan. Mamman tycker att daghemmet också har andra positiva egenskaper än det svenska språket:

(2) ...se on tollanen niinku pieni yksikkö siellä omassa rauhassa metsän siimeksessä ni onhan se paljon viihtyisämpi paikkakin ... tuolla on ollu mun mielestä kivaa se, että kaikki yhdestä kuuteen-vuotiaat on ollu yhdessä ... pystyny seuraamaan niitä isompia lapsia ja ottaa niistä mallia.

...det är en sådan liksom liten enhet där i egen fred i skogens dunkel så är det ju mycket trivsammare plats ... jag tycker att det har varit roligt där att alla 1-6 åringar har varit tillsammans ... de har kunnat följa de äldre barnen och se dom som förebilder.

Det svenskspråkiga daghemmet har varit mycket viktigt för familj A. Föräldrarna tänkte egentligen inte på andra möjligheter men mamman berättar att om dagiset inte hade funnits så skulle man inte ha saknat det och de skulle troligen ha valt den finskspråkiga familjedagvården i stället. Föräldrarna fattade beslutet tillsammans och de är nu mycket nöjda med sitt beslut. De tycker att denna dagvårdsmetod är bra och kan inte längre föreställa sig att välja familjedagvård som familjen litet funderade på tidigare som ett alternativ. Det yngre barnet ska också placeras i samma svenskspråkiga daghem som det äldre, och föräldrarna hoppas att gruppen också då är en gemensam

grupp eftersom det hjälper det yngre barnets anpassning när det äldre syskonet är i samma grupp. Mamman tycker inte att det finns några nackdelar för barnen att de är i det svenskspråkiga daghemmet men fördelar kan hon nämna flera. Mamman poängterar att ju mera barnen hör språket desto bättre och att barnen annars bara skulle höra svenska när mamman pratar så är det bra att de också kan höra språket på något annat ställe. Barnen kan också få vänskapsrelationer som kan upprätthållas i framtiden när barnen växer.

Familjen A bor litet längre bort från daghemmet (ca 10 km) men tycker att läget nu är mycket bättre än tidigare. Föräldrarna accepterar att de måste köra litet längre, och förstår att daghemmet inte kan vara nära alla familjerna. Just nu är mamman mammaledig och pappan och mamman har hand om lämnandet och hämtandet tillsammans, fast pappans väg till arbetet blir längre på morgonen. När mamman också arbetar, är lämnandet och hämtandet på hennes ansvar. Mamman poängterar att barnets vårddag då blir ganska lång eftersom det inte är möjligt att den ena föräldern kan hämta barnet tidigare från daghemmet. När det gäller familjens tillfredsställelse med dagiset, säger mamman att de är mycket nöjda med daghemmet och barnskötarna är proffsiga och trevliga. Mamman har ändå ett förbättringsförslag för hon anser att utöver barnskötarna kunde också barnen prata bara svenska när de kommer till daghemmet. Mamman förslår att barnskötarna kunde vara litet strängare med språket:

(3) saisivat [hoitajat] olla vähän tiukempia siinä, että kotona voitte puhua keskenämme suomea, mutta kun tulette tänne niin sitten puhutte keskenämme ruotsia, mutta mun mielestä se ei ois paha vaatia.

kunde [barnskötarna] vara litet strängare med att hemma kan ni prata finska med varandra men när ni kommer hit så pratar ni svenska med varandra, men jag anser att det inte vore dåligt att kräva.

Mamman motiverar sin åsikt med att barnen leker mer tillsammans än nödvändigtvis pratar med barnskötarna, men å ena sidan förstår hon att det finns barn i daghemmet som bara pratar finska hemma och att det finns syskon som pratar finska med varandra. Å andra sidan är hon litet besviken på det här. Sammantaget har båda föräldrarna haft en positiv bild av daghemmet som de anser vara trivsamt. Enligt mamman finns det inga andra klandervärda saker än denna språkanvändning i daghemmet som beskrivit tidigare. Mamman hoppas att daghemmet upprätthålls också i fortsättningen och poängterar att både barnens och barnskötarnas antal har växt med tiden. Enligt henne är daghemmets personalomsättning mycket litet eftersom det inte finns så många

svenskspråkiga barnskötare som vill byta arbete, och nya som skulle komma i stället för en. Hon anser att detta är en bra sak ur barnens synpunkt, för de lär känna barnskötarna mycket bra vilket är inte fallet i många andra daghem där personalen ofta byts ut.

För familjen A ser barnens framtid litet osäker när det gäller t.ex. att välja en skola till barnen eftersom barnen är ännu så små. Föräldrarna är intresserade av den svenskspråkiga klassen men det finns många saker som föräldrarna får tänka på, såsom körandet till skolan och om barnet ska gå grundskolan på svenska, hur man plötsligt börjar ett finskspråkigt gymnasium. Mamman tycker att skolan har sina goda sidor eftersom skolan är en liten och tät gemenskap. De vill ändå följa hur skolan ska utvecklas men föräldrarna vill vara säkra att det inte finns kvalitetsskillnader jämfört med andra skolor eftersom det finns få lärare och många årskurser tillsammans i den svenskspråkiga skolan. Mamman konstaterar att eftersom det nu finns mera barn i det svenskspråkiga daghemmet så hoppas hon att så många föräldrar som möjligt också ska välja den svenskspråkiga skolan för sina barn. Hon tror att på det här viset skulle skolans nivå bli bättre. Mamman ska åtminstone fortsätta att prata svenska till barnen oberoende av vilken skola de ska välja i framtiden. Familjens barn kunde också tillbringa t.ex. somrarna i mammas hemort där mammas släktingar bor och där svenskan är omgivningens språk. Alltså barnen kommer ändå att höra svenska i framtiden fast de inte skulle gå i den svenskspråkiga skolan.

8.2.2. Familj B

Den här familjens viktigaste motiv är att familjens pappa är svenskspråkig och svenskan är det språk som han kommunicerar med barnen. Det andra motivet är att barnen också kan kommunicera med svenskspråkiga släktingar eftersom hälften av slakten bor i Sverige. Meningen är alltså att stärka och stödja barnens språkkunskap och språkinläring. Föräldrarna konstaterar att möjligheten att placera barnen i det svenskspråkiga daghemmet har varit livsviktig och en mycket stor hjälp för dem. Föräldrarna fattade beslutet tillsammans och har varit mycket nöjda med det. Familjen hade också ett andra alternativ när de tänkte på dagvården som representerade andra saker och värden som är viktiga för dem men språket var viktigare i det här fallet. Mamman nämner som fördelar att det svenska språket blir starkare och barnen lär sig att det finns olika språk:

(4) se niinku avartaa lapsen maailmankuvaa jollain lailla ja sekin et ei oo vaan semmonen yksi [kieli] mikä on olemassa...

det liksom berikar barnets sätt att se på världen på något sätt och det också att det inte är bara ett [språk] som finns...

När det gäller nackdelar tycker mamman att de två äldsta barnen, som kan sägas vara immigrantbarn, har haft vissa utmaningar i språkutvecklingen. Hon berättar att deras finska språk har utvecklats långsammare därför att de har varit i det svenskspråkiga daghemmet och de behöver ibland leta efter vissa finska ord. Framtiden visar om barnen får några luckor i språken och hur stora de ska vara men andra nackdelar kommer föräldrarna inte att tänka på.

Familj B är mycket nöjda med läget som daghemmet nu har eftersom de har daghemmet mycket nära. Föräldrarna har också varit mycket belåtna med daghemmet för det har en ganska liten grupp och mamman tycker om tanken att syskonen får vara i samma grupp. De anser att alla barnskötarna är trevliga och det finns ingen diskriminering i daghemmet. Mamman nämner att hon är litet orolig för hur är fallet senare i skolan. Föräldrarna har upplevt att det har varit en stor fördel för familjen att också pappan kan kommunicera med personalen eftersom de pratar svenska som är hans modersmål. Allt som allt är båda föräldrarna av den åsikten att de är tillfreds med att det finns en sådan möjlighet eftersom ett sådant här daghem inte finns i varje ort förutom i de svenskspråkiga områdena. De känner sig vara i en mycket bra situation när det gäller denna sak.

Föräldrarna har på sistone tänkt mycket igenom framtiden och valet av skola eftersom ett av barnen snart ska börja i skolan. Föräldrarna har beslutat att välja en finskspråkig skola till sina barn fast barnen har varit i det svenskspråkiga daghemmet. Beslutet har varit svårt men föräldrarna har tagit barnet och familjens bakgrund i beaktande eftersom det äldsta barnet har pratat flera språk (4 olika, se ovan) och haft minst tid, innan skolan börjar, att nå samma språknivå som andra barn. Det skulle ha varit en mycket stor utmaning för henne att börja skolan på svenska och föräldrarna vill inte att barnet ska känna underlägsenhet eftersom hon annars tycker om att lära sig nya saker. De andra sakerna som inverkar på valet av den finskspråkiga skolan är de värden som skolan representerar och att barnen har många kompisar som också ska gå i samma skola. Om det inte fanns den skola som familjen B har valt, skulle föräldrarna ha valt den svenskspråkiga skolan trots svårigheterna som skulle uppkomma. Mamman och pappan ska stödja det svenska språket på alla andra möjliga sätt och vis. Mamman poängterar att staden är förpliktad att ordna undervisning i det egna språket två timmar per vecka men föräldrarna har hört andras erfarenheter att barnen inte har varit

motiverade att lära sig svenska på det här sättet och körandet har också varit problematiskt. Familj B har tänkt på ett mera flexibelt alternativ att de kunde anställa någon att undervisa i svenska hemma t.ex. en gång per vecka. Det finns också ett svenskspråkigt sällskap som arrangerar svenskspråkiga aktiviteter för barn, såsom en skidskola. Dessutom åker familjen till Sverige några gånger per år eftersom de har släktingar i Sverige. Det är också en möjlighet för barnen, när de blir äldre, att åka dit och lära sig språket. Mamman konstaterar att svenskspråkiga TV-program och musik också stärker språkinläringen.

8.2.3. Familj C

I familj C har mammans tvåspråkiga bakgrund inverkat mest på valet av det svenskspråkiga daghemmet. Mamman konstaterar att hon själv har haft den fördelen att hon kan tala två språk och hon ville att barnen också skulle ha likadana möjligheter som hon. Mamman berättar att en nära släktings bortgång gav den sista impulsen till att välja det svenskspråkiga daghemmet eftersom släktingen hade varit den som hade pratat svenska med barnen. Mamman var då mycket orolig för att barnen inte skulle ha den tvåspråkiga uppfostran som hon ville men hörde sedan att det finns ett daghem som använder det svenska språket. Föräldrarna är mycket glada över denna möjlighet. Mamman sammanfattar sin tanke mycket noggrant:

(5) Pidän sitä [kaksikielisyttä] niin tärkeänä ja hyödyllisenä ja ite oon saanu siitä niin paljon iloa ja hyötyä, että haluan siirtää sen lapsilleni ja sitten mun mies oli yhtä mieltä asiasta, että oikein hieno asia.

Jag tycker att den [tvåspråkighet] är så viktig och nyttig och jag själv har haft så mycket glädje och nytta av den att jag vill överföra den till mina barn och sedan var min man av samma åsikt som jag att en mycket bra sak.

Föräldrarna är av den åsikten att familjen inte skulle ha flyttat till någon annan ort om det inte hade funnits ett sådant här daghem. Familjen skulle ha försökt upprätthålla svenskan mer än förut antingen hemma eller på något annat sätt. Det äldre barnet var tidigare i den finskspråkiga familjedagvården men när det yngre barnet också behövde en daghemsplats och efter att mamman fick veta om det svenskspråkiga daghemmet, var valet självklart. Det här daghemmet var det första alternativet, som var mer mammas tanke och förslag men föräldrarna säger att beslutet ändå var gemensamt för pappan har stött det här valet mycket bra.

Denna familj har daghemmet mycket nära och tycker att läget är nu mycket bra. Föräldrarna har tidigare kört barnen mycket längre, när daghemmet låg längre bort, men det kändes inte som någon uppoffring vid den tiden. Familjen var tvärtom bara nöjd med att det finns en sådan möjlighet att placera barnen i ett svenskspråkigt daghem. Alltså resan har inte någonsin varit ett problem. Vad gäller familjens tillfredsställelse med daghemmet, tycker mamman om att daghemmet är så litet och mycket livligt där barnen trivs bra. Hon konstaterar att samarbetet med två barngrupper fungerar bra och det finns kul och mångsidiga aktiviteter för barnen, t.ex. barnen åker skidor och skridskor, går på teatern och gör utflykter. I daghemmet kan ibland också en person eller sagofigur komma på besök som berättar om någon viktig och aktuell sak, t.ex. ett soptroll som berättade om avfallsortering. I alla daghemmen är sådana här aktiviteter inte möjliga eftersom det fattas personal, och därför hinner man inte göra så många saker med barnen som man skulle vilja. Dessutom poängterar mamman att det finns aktiviteter också utanför daghemmet, t.ex. en skidskola, där man lär känna andra föräldrar bättre. Hon känner att familjen hör till ett litet och tätt samhälle där alla känner varandra och information cirkulerar bra. Den enda nackdelen är enligt mamman att om de inte vore nöjda med daghemmet och om något inte fungerade, skulle det vara svårt att byta daghem eftersom det inte finns en annan motsvarande möjlighet men lyckligtvis denna familj har ingen orsak till att byta.

Frågan om framtiden och skolan är mycket aktuell för familj C eftersom det äldre barnet snart ska börja förskolan som arrangeras i det svenskspråkiga daghemmet. Tidigare arrangerades förskolan bara på finska, dvs. med den finskspråkiga avdelningen, eftersom det inte fanns tillräckligt med svenskspråkiga barn i förskolåldern. Nu är det så att det finns mera barn (sammanlagt 3) som ska börja förskolan och då arrangeras en egen svenskspråkig grupp för dem. Familjens barn får alltså förskoleundervisning på svenska. Efter förskolan ska barnet gå i den svenskspråkiga skolan. Valet av skolan var ganska lätt eftersom barnet redan kan läsa och skriva på båda språken och har bekanta kompisar där. Föräldrarna tänkte också på finskspråkiga skolor men funderade över till hur mycket nytta det är om barnen bara går daghemmet på svenska och sedan skolan på finska. Föräldrarna beslutade alltså välja den svenskspråkiga skolan eftersom de tycker att det inte finns några stora nackdelar med den. Mamman och pappan tror på att barnens finska språk ändå inte ska bli svagare eftersom man hör finska här överallt.

Föräldrarna i familjen C tänker mera på olika fördelar än nackdelar. Mamman är av den åsikten att det inte finns några nackdelar i det tvåspråkiga landet att man kan prata två språk. Hon poängterar att det också är mycket lättare för barnen att lära sig andra språk när barnen redan kan två språk.

Föräldrarna har lagt märke till att barnen redan har en vidare språkmedvetenhet, t.ex. det äldre barnet är intresserad av engelskans ord. Pappan tänker på den nackdelen att om barnen går i den svenskspråkiga skolan och man måste flytta till någon annan ort där inte finns en svenskspråkig skola, så orsakar det kanske några problem. Skolan, som föräldrarna har valt, är heller inte den närmaste skolan, så skolvägen kommer att vara litet längre än annars och några kompisar i hemomgivningen går i en annan skola. Båda föräldrarna har också varit litet oroliga för det finska språkets inläring och behärskande, men generellt har familjen sett det svenskspråkiga daghemmet och den svenskspråkiga skolan endast som nyttiga.

8.2.4. Familj D

Jämförelsefamiljen, alltså familj D, har valt det finskspråkiga daghemmet eftersom föräldrarna har beslutat att barnen ska gå i en finskspråkig förskola och skola. Mamman berättar att hon inte vill orsaka svårigheter för barnen eftersom de i alla fall ska gå skolan på finska. Hon är inte orolig för att det skulle komma fram några problem om barnen gick skolan på svenska, men eftersom man börjar lära sig viktiga kunskaper redan i förskolan, vill föräldrarna att barnen lär sig alla viktiga saker på ett språk så bra som möjligt. Eftersom mamman också har gått skolan på finska, fast hennes modersmål är svenska, kan hon de sakerna bättre på finska och kan under dessa omständigheter hjälpa och stödja barnen fullständigt i deras skolgång. Den här saken är mycket viktig speciellt för mamman eftersom hon uppskattar skolgången och lärandet mycket, och vill att barnen ska ha möjlighet att lära sig kunskaper oberoende av språket:

(6) Se on vaan kieli ja se on vaan väline siihen tekemiseen, siihen kommunikointiin.

Det är bara ett språk och det är bara ett medel att göra saker, att kommunicera.

Mamman konstaterar att föräldrarna också har övervägt mycket det svenskspråkiga daghemmet. Familjen kommer att flytta närmare det svenskspråkiga daghemmet men mammans finlandssvenska nära släkt tycker att de inte bör byta daghem vilket mamman anser vara lustigt. Mamman säger att å andra sidan om barnen vore i det svenskspråkiga daghemmet, skulle de få svenskspråkiga lekkamrater vilket vore bra, men hon själv tycker inte mycket om att vara kompisar bara på grund av språket. Hon anser att språket inte kan vara den enda förenande faktorn. Mamman själv har litet alienerats från den finlandssvenska kulturen eftersom hon har bott hela sitt liv i ett område där svenskan inte är majoritetens språk. Alltså hon tycker å ena sidan att barnen skulle ha mer att göra med den finlandssvenska kulturen om de vore i det svenskspråkiga daghemmet, men å andra sidan

ser hon det inte så viktigt på basis av sin egen bakgrund. Mamman tycker att det finns så många positiva egenskaper i det finskspråkiga daghemmet som är så viktiga att familjen inte vill att barnen byter daghem. Hon menar att daghemmet är mycket litet, underbart och skyddat dit man kan lämna sina barn med ett gott samvete och där barnen trivs också bra.

Beslutet fattade föräldrarna tillsammans. Pappan förhåller sig positiv till det svenska språket och han är van vid att mamman och hennes närsläkt pratar svenska. Han förstår språket men pratar inte själv. Mamman tänker igenom framtid och väntar på vilket språk barnen kommer att prata med varandra. Hon är realistisk med avseende på det svenska språket eftersom de bor i ett finskspråkigt område och tror att barnen kommer att prata finska med varandra eftersom de ska vara i det finskspråkiga daghemmet tillsammans. Mamman poängterar att situationen vore helt olik om de bodde i huvudstadsregionen. Då vore det lättare att välja t.ex. en svenskspråkig skola till barnen eftersom det svenska språkets situation är mycket starkare och bättre där. Hon säger att eftersom de bor här i ett finskspråkigt område, vill föräldrarna sträva efter barnens bästa och de båda vill vara en del av barnens skolgång och stödja dem. Mamman poängterar också att om barnen gick skolan på svenska, skulle pappan inte kunna vara delaktig i den och känna sig utomstående på något sätt.

Mamman säger att det äldsta barnet (2 år 6 månader) ända sedan han var liten skilt de båda språken från varandra:

(7) Mä oon huomannu sen esimerkiks tuolla tarhalla, kun mä seuraan sitä kun se touhuu toisten lasten kanssa, se ei käytä vahingossakaan yhtäkään ruotsinkielistä sanaa.

Jag har märkt det t.ex. i daghemmet när jag följer honom när han leker med andra barn, använder han inte några svenska ord.

Mamman tror att barnet har någon gång använt svenska ord men har märkt att andra barn inte förstår honom när han pratar svenska. Barnet har alltså förstått att det inte lönar sig att prata svenska i daghemmet. Barnet använder alltså båda språken men förstås inte rent. Han kan prata finska också till mamman och förväxla båda språken. Mamman konstaterar ändå att barnet pratar hela tiden mera svenskspråkiga ord med mamman och förstår att med mamman borde man prata svenska. Ibland pratar barnet svenska också med pappan eftersom han vet att pappan förstår svenska, men mamman anser att i huvudsak han har lärt sig båda språken bra och skiljer språken ganska bra från varandra.

Mamman tycker också att han lärde sig prata mycket bra. Det fanns alltså inga problem med det på grund av de två språken. Det yngsta barnet (10 månader) visar också intresse för båda språken.

När det gäller sätt att upprätthålla svenskan tycker mamman att det räcker med svenskan som pratas hemma och de kommer att ha svenskundervisning i skolan. Familjen har också släktingar i Helsingforsområdet som pratar svenska. Barnen kan alltså resa dit och prata svenska med dem. Familjen har haft en svenskspråkig studerande som skött det yngre barnet, men han ska också snart börja i samma daghem som det äldsta barnet. Mamman har själv varit i någon svenskspråkig klubb när hon var barn men hon tycker att sådana klubbar är litet konstgjorda.

Familj D tycker att det finns både fördelar och nackdelar att barnen är i det finskspråkiga daghemmet i stället det svenskspråkiga. Mamman poängterar att eftersom barnen ska gå i en finskspråkig förskola och skola, får de därifrån de viktiga anvisningar som de behöver senare i skolan som kommer att vara en stor sak i barnens liv. Därför vill mamman inte försvåra barnens inläring av viktiga saker med det svenska språket. En nackdel, som mamman har tänkt på, är det faktumet att det svenska språket inte utvecklas så bra som det skulle göra i det svenskspråkiga daghemmet. Det finska språket har mamman aldrig varit orolig för därför att barnen inte kan undgå finskan och ska i varje fall lära sig språket som är omgivningens språk.

8.3. Attityder

Jag var också intresserad av de attityder som andra människor kan ha mot familjernas val och ville fråga efter hur människor har intagit en attityd till att familjerna har valt det svenskspråkiga daghemmet (familjerna A, B och C) eller det finskspråkiga daghemmet (familjen D) och om familjerna har mött några fördomar eller förvåning mot deras val. I allmänhet har andra människor förhållit sig positivt till familjernas val av daghem. Mamman i familjen A tycker att det inte alls har funnits några negativa attityder. Hon säger att man anser det vara en bra sak att barnen också lär sig det andra språket. Familjen har alltså inte mött någon förvåning mot valet av daghemmet. Familjen B anser att andra människor förstår valet av daghemmet till följd av familjens bakgrund, alltså eftersom familjens pappa är svenskspråkig. Föräldrarna har mött också sådana attityder att några är emot det svenskspråkiga daghemmet. Familjen har hört talas t.ex. om att några tycker att daghemmet är liksom lyx. Mamman poängterar ändå att i allmänhet har många förhållit sig positivt.

Föräldrarna i familjen C tycker att andra människor har förhållit sig enbart positivt till deras val. De konstaterar att några, som inte har vetat om mammas språkliga bakgrund, har varit litet överraskade över valet av daghemmet på ett positivt sätt. Människor har t.ex. inte vetat att det överhuvudtaget finns ett svenskspråkigt daghem på orten. Mamman poängterar att man kanske inte hör talas så mycket om det svenskspråkiga daghemmet eller det svenska sällskapet som finns, så hon förstår att några kan vara litet överraskade. I allmänhet har andra människor alltså ansett daghemmet vara en fin sak och sporrat familjen att självklart fortsätta i daghemmet också i framtiden. Mamman säger ändå att man inte kan se in i människornas huvud och läsa deras verkliga tankar men har aldrig mött några negativa attityder. Jämförelsefamiljen D, som har valt det finskspråkiga daghemmet i stället för det svenskspråkiga, säger att andra människor, t.ex. släktingar, har förhållit sig positivt till deras val av daghemmet. Mamman säger att alla människor, inkluderande hennes egna föräldrar som är finlandssvenska, har förstått orsakerna som familjen har och aldrig varit emot deras val. Alla har tvärtom varit mycket nöjda med daghemmet. Familjen har alltså inte mött någon förvåning på grund av deras beslut.

9. SAMMANFATTANDE DISKUSSION

Såsom det framgår av avhandlingens omfattande teoribakgrund finns det i Finland bra omständigheterna för att fostra tvåspråkiga barn eftersom det finns goda möjligheter till tvåspråkighet i svenska och finska här. I många kommuner, men inte i alla, finns det en svenskspråkig dagvård och svenskspråkiga skolor eller klasser. Det finns också svensk barnlitteratur samt svenska barnprogram i radio och TV. Det finns alltså ingen brist på en mångsidig stimulans på svenska i Finland, om man söker den. Man måste också säga att föräldrarna är numera mera språkligt medvetna vilket också hjälper med att fostra barnen tvåspråkigt.

Min undersöknings syfte var alltså att reda ut de orsaker och motiv som tvåspråkiga familjer har när de väljer ett visst daghem för sina barn. Mitt material är ganska litet, bara fyra familjer, men det viktigaste var att alla familjerna är olika på något sätt. Fast familjerna A och D är i synnerhet likadana, dvs. har föräldrar med liknande bakgrund (mammorna är finlandssvenska och papporna finska) och båda har två småbarn, är de två familjerna ändå olika, eftersom de har valt olika dagvård. Den ena familjen har valt det svenskspråkiga daghemmet (familj A) och den andra ett finskspråkigt daghem (familj D). De två andra familjerna (familjerna B och C) är olika på grund av föräldrarnas språkliga bakgrunder, men har valt det svenskspråkiga daghemmet.

Mina viktigaste forskningsfrågor i denna undersökning var vilka är de viktigaste orsakerna och motiven när tvåspråkiga familjer i en enspråkigt finsk ort väljer ett daghem till sina barn och vilka faktorer inverkar på valet mest samt hur skiljer motiven och orsakerna när det gäller en jämförelsefamilj som har också en tvåspråkig bakgrund men har valt annorlunda. Jag förväntade mig att resultaten skulle kunna vara varierande, fast jag undersökte bara fyra familjer, eftersom familjerna är olika och har olika bakgrunder. Det var intressant att märka att det verkligen fanns några skillnader mellan familjernas motiv och orsak men orsakerna anknyter sig kraftigt till familjernas bakgrund som inverkar mest på familjernas val av daghemmet. Alltså *en av föräldrarnas bakgrund* i varje familj var en faktor som inverkade på valet av daghemmet (mammans i familj A, pappans i familj B, mammans i familj C och mammans i familj D). Man kan säga att mammans bakgrund i familj D har inverkat på valet av det finskspråkiga daghemmet eftersom hon har bott hela sitt liv i ett finskspråkigt område och har själv gått skolan på finska. Mamman alltså tycker att hon litet har alienerats från den finlandssvenska kulturen eftersom hon har bott hela sitt liv i ett område där svenskan inte är majoritetens språk. Därför spelar hennes egen uppväxt en mycket viktig roll för beslutet. Dessutom inverkar andra saker på valet av daghemmet. I

familj A inverkar också *det svenskspråkiga daghemmets bra egenskaper* på valet samt *en mening att stärka barnets språkinläring*. *Att stärka barnens språkkunskaper* är också ett motiv till familj B som vill att barnen kan kommunicera på svenska med pappan och svenskspråkiga släktingar. Den helt finska familjen C betonar *tvåspråkighetens vikt* eftersom mammans bakgrund är tvåspråkig. Denna familj uppskattar *möjligheten att stärka barnens språkkunskaper och språkinläring* i det svenskspråkiga daghemmet.

Den största skillnaden gäller jämförelsefamiljens (familj D) motiv och orsaker till att välja det finskspråkiga daghemmet. Denna familj uppskattar mycket skolgången samt lärandet och därför *de vill att barnen lär sig alla viktiga saker på ett språk*. De har också beslutat att barnen går i en finskspråkig skola eftersom det viktigaste för familj D alltså är att barnen får gå i skolan utan svårigheter. Det här är mycket intressant eftersom enligt tidigare forskning (Sundman 1999, 20) är det nämligen så att om mammas modersmål är svenska samt familjer som har hög utbildningsnivå (såsom i familjen D) väljer oftare en svensk skola för sina barn. Nu är det ändå så att jämförelsefamiljen i min undersökning har valt just tvärtom. Föräldrarna vill inte betona något språk självt utan de anser att språket är bara ett medel att kommunicera och göra saker (se exemplet 6). *Familjens boningsort* inverkar också på valet av daghemmet eftersom de bor i ett område där finska är majoritetens språk. Också andra familjerna har tänkt på framtida skolvalet. Familj A är ännu litet osäker när det gäller valet av skolan eftersom barnen är ännu ganska små och de vill se hur den svenskspråkiga skolan ska utvecklas, men är mycket intresserade av den svenskspråkiga skolan i alla fall. Familj B i sin tur har beslutat att det äldsta barnet ska gå i den finskspråkiga skolan eftersom föräldrarna inte vill att skolbörjan ska vara en alltför stor utmaning. De andra sakerna som inverkar på valet av den finskspråkiga skolan är de värden som skolan representerar och att barnen har många kompisar som också ska gå i samma skola. Familj B ändå påpekar att om det inte fanns den skola som familjen har valt, skulle föräldrarna ha valt den svenskspråkiga skolan trots svårigheterna som skulle uppkomma. Familj C anser att barnen ska gå i den svenskspråkiga skolan. Valet av skolan var ganska lätt för familjen eftersom det äldsta barnet redan kan läsa och skriva på båda språken och har också bekanta kompisar i samma skola. Det här påminner mycket om mammans motiv i familjen D att de vill att barnet lär sig alla saker på ett språk, dvs. i familjen C på svenska och i familjen D på finska. Föräldrarna i familjen C tänkte också på finskspråkiga skolor men funderade över till hur mycket nytta det är om barnen bara går daghemmet på svenska och sedan skolan på finska. Föräldrarna beslutade alltså välja den svenskspråkiga skolan eftersom de tycker att det inte finns några stora nackdelar med den.

När jag tänker på tidigare forskning som gäller just föräldrarnas val samt motiv att välja en förskola och skola, vill jag först kommentera Bakers (2000) tankar på temat. Enligt Baker (2000) är det nämligen så att de föräldrar, som talar minoritetens språk, hellre väljer en förskola där också talas minoritetens språk. Detta beror mestadels på att barnen i alla fall kan höra majoritetens språk i andra vardagliga situationer, t.ex. på TV. (Baker 2000, 103-104) Så är också fallet i två av fyra familjer i min undersökning, alltså familjerna A och B, där en av föräldrarna talar minoritetens språk (svenska) till barnen, har valt det svenskspråkiga daghemmet i stället det finskspråkiga. Baker (2000, 103-104) konstaterar ytterligare att det är också en möjlighet att en förälder, som talar majoritetens språk, vill välja en förskola där talas minoritetens språk för att barnet ska lära sig det andra språket. Denna situation kom också upp i min undersökning, nämligen i familj C talar båda föräldrarna majoritetens språk (finska) till barnen men föräldrarna har valt det daghem där talas minoritetens språk (svenska) för att stärka barnens språkkunskaper. Min jämförelsefamilj D har valt annorlunda, alltså det daghem där talas majoritetens språk (finska) fast en av föräldrarna talar minoritetens språk (svenska) till barnen hemma.

I Schwartz et al. (2010) som undersökte tvåspråkiga (ryska-hebreiska) familjers attityder gentemot tvåspråkig utbildning samt föräldrarnas motiv att välja antingen ett tvåspråkigt daghem eller ett ensspråkigt daghem för sina barn i Israel, framgick att båda grupper redo att ägna tid och kämpa för att fostra och utbilda sina barn men de föräldrar som valde det tvåspråkiga daghemmet för sina barn var mer orienterade mot tvåspråkig utbildning och det spelade en stor roll att personalen är yrkeskunniga samt metoder och strategier är goda. Språket var också viktigt. De föräldrar som valde det ensspråkiga daghemmet, å sin sida, ansåg att bekvämlighet (avståndet och avgifter) var viktig. När jag jämför dessa fynd med mina egna resultat, kan jag säga att jag fick den uppfattningen att alla mina informanter var också redo att ägna tid samt kämpa för att utbilda sina barn men alla familjerna tyckte också att språket var ett viktigt motiv när de tänkte på valet av daghem, alltså också för jämförelsefamiljen D som valde det finskspråkiga daghemmet i stället för det svenskspråkiga. Kanske kan man säga att familj D är inte så orienterad mot tvåspråkig utbildning eftersom de har valt också den finskspråkiga skolan därför att de vill att barnen lär sig alla viktiga saker på ett språk samt det är viktigt att barnen får gå i skolan utan svårigheter. Deras boningsort inverkar också mycket på valet. Också familj B, som har också valt den finskspråkiga skolan, vill att skolstarten ska vara lättare och inte en alltför stor utmaning. Bekvämlighet var inte så stort motiv för någon av mina informanter, alltså t.ex. avståndet till daghemmet var inte så viktigt men alla informanter var ändå nöjda med avståndet. Avgifter diskuterades inte alls i intervjuerna, sannolikt beroende på att samma kommunala avgift gällde oavsett val av daghem.

I Visapääs (1996, 18, 22) studie var den viktigaste orsaken till valet av daghemmet språket och därefter avståndet till daghemmet. Enligt mina egna resultat är fallet likadant när det gäller språket för alla familjerna vill stärka barnens språkkunskaper med att välja det daghem som de tycker att bäst stöder barnens språkutveckling. För familj D som har valt det finskspråkiga daghemmet är språket också viktigt därför att de vill att barnen lär sig alla viktiga saker på ett språk (finska) eftersom barnen ska också gå i skolan på finska. Avståndet är inte lika viktigt motiv som språket i min undersökning men alla mina informanter är nöjda med avståndet till daghemmet fast en av familjerna bor litet längre bort daghemmet. Visapää (1996) också påpekar att de samma orsakerna gäller valet av skolan. Hennes studie också visar att det finns ett stort samband mellan daghem- och skolval eftersom de familjer som har valt det svenskspråkiga daghemmet, ska också placera barnen i den svenskspråkiga skolan. (Visapää 1996, 18, 22) I min undersökning är alltså bara en familj (familj C) som är säker på att barnen ska gå i den svenskspråkiga skolan medan två av familjerna (familjerna B och D) är säkra på att barnen ska gå i den finskspråkiga skolan. Familj A är ännu litet osäkra på valet av skolan eftersom barnen är ännu så små. Familj B är intressant eftersom de har valt det svenskspråkiga daghemmet men den finskspråkiga skolan. De skiljer sig från familj C som har valt både det svenskspråkiga daghemmet och den svenskspråkiga skolan och från familj D som har valt både det finskspråkiga daghemmet och den finskspråkiga skolan. Detta beror på att föräldrarna i familj B tänker på att det svenskspråkiga daghemmet ska stärka barnens språkkunskaper eftersom de vill att barnen kan kommunicera på svenska med pappan och svenskspråkiga släktingar. De vill ändå inte att skolbörjan ska vara en alltför stor uppmaning för det äldsta barnet och därför har de valt den finskspråkiga skolan. De andra motiven som inverkar på valet av skolan är de värden som skolan representerar samt att barnen har många kompisar i samma skola.

Alla familjerna i min egen undersökning tycker att det finns mera fördelar än nackdelar i de daghem som de har valt. Den största fördelen för alla familjerna som valt det svenskspråkiga daghemmet (familjerna A, B och C) är att barnens språkkunskap växer. Det finns bara några få nackdelar, t.ex. om någonting inte fungerade, är det svårt att byta daghem eftersom det inte finns en annan motsvarande möjlighet på orten. Jämförelsefamiljen D tycker att en nackdel med det finskspråkiga daghemmet är att barnens svenska språk inte utvecklar så bra som det kunde göra i det svenskspråkiga daghemmet. Annars tycker familj D att den största fördelen med det finskspråkiga daghemmet är att barnen lär sig viktiga kunskaper på finska som de kommer att behöva senare i förskolan och skolan.

Alla familjerna är också nöjda med de daghem som de har valt. Det svenskspråkiga daghemmets läge tycks vara bra och daghemmet trivsamt och personalen yrkeskunniga. Det fanns bara ett förbättringsförslag som gäller barnens pratande av svenska i daghemmet. Mamman i familj A nämligen tycker att barnskötarna kunde vara litet strängare med språket. Alla tre familjer hoppas att daghemmet kommer att fungera också i framtiden. Familj D tycker också mycket om det finskspråkiga daghemmet och barnen ska fortsätta där om möjligt. Det är intressant att mammorna i familjen A (det svenskspråkiga daghemmet) och D (det finskspråkiga daghemmet) uppskattar liknande saker i daghemmen, nämligen daghemmets storlek (ett litet daghem) och plats (t.ex. lugnt, skyddat). Mamman i familj D tycker alltså att det finskspråkiga daghemmet är mycket litet, underbart och skyddat dit man kan lämna sina barn med ett gott samvete och där barnen trivs också bra. Mamman i familj A säger precis samma sak om det svenskspråkiga daghemmet såsom citatet 2. pekar bra på. Kanske är de här två egenskaperna (storleken och platsen) minst lika viktiga som vilket språk som används. Mamman i familj A uppskattade också att syskonen kunde gå i samma grupp i det svenskspråkiga daghemmet.

Vad jag tycker att är intressant och en mycket viktig sak att diskutera mot bakgrund är nämligen det samtalsspråk som makarna talar med varandra. Fenomenet är intressant eftersom familjerna i min undersökning bor i en mycket finskspråkig miljö. I avsnitt 2.1.2. skrev jag att samtalsspråket mellan makarna i Finland är ofta finskan det dominerande språket i de flesta familjer som har en tvåspråkig bakgrund (jfr också Sundman 1999, 13). Som jag redan nämnt, tror jag inte nödvändigtvis att detta gäller tvåspråkiga familjer i andra länder, t.ex. i Sverige utan det kan bero på vilket majoritetsspråket är samt vilket status språket har. Jag anser alltså att det här varierar när det gäller olika familjer med olika bakgrunder eftersom alla familjer har olika speciella särdrag som man ska ta i beaktande. I min empiriska undersökning är det också så att föräldrarna i familjen A, C och D talar finska med varandra. Jag tror att orsaken är just den miljö som familjerna bor eftersom den är mycket finsk dominerande och finskan har en större status än svenskan. I sin tur är engelskan makarnas gemensamma språk i familj B. Detta beror på deras språkliga bakgrund samt speciella särdrag som denna familj har eftersom mamman är finsk och pappan svensk och de behöver ytterligare ett språk som parets gemensamma språk. Annars talar alla föräldrarna sina modersmål till sina barn enligt principen ”en förälder – ett språk” förutom föräldrarna i familjen C som är båda finskspråkiga, fast mamman ändå har en tvåspråkig bakgrund, så talar alltså båda föräldrarna finska med barnen.

Som metod använde jag alltså en kvalitativ forskningsintervju. Jag själv tycker att metoden fungerade bra eftersom min avsikt var att få så innehållsrika svar som möjligt samt förstå hur informanter tänker och känner samt vilka erfarenheter de har. Eftersom jag hade så få informanter, kunde jag intervjua familjerna i lugn och ro. Jag spelade in på band och skrev ut alla intervjuer så jag har kunnat återkomma till dem alltid när jag behöver kontrollera någonting på nytt. När det gäller validiteten och reliabiliteten i min undersökning kan jag säga att om man hade haft mera informanter så skulle man ha kunnat få mera varierande resultat samt olika erfarenheter av tvåspråkighet i en enspråkigt finsk miljö. Jag anser också att det skulle ha varit intressant att undersöka samma barn under en längre period och se hur föräldrarnas val har verkligen inverkat på barnens språkutveckling, har de verkligen valt den skola som de tänkte på och vilka konsekvenser de val som föräldrarna har gjort har fått. Intressant skulle också ha varit om barnen har bevarat det svenska språket eller inte. Det hade alltså varit möjligt att intervjua samma familjer på nytt och se hurdana val familjerna verkligen gjorde t.ex. när det gäller skolan och hur mycket använder barnen det svenska språket nu när de är äldre. Jag skulle också ha frågat familjerna mera om sina tankar på vikten av barnets identitet och ta reda på om den kan vara ett av motiven till att välja ett visst daghem och skola. Ett annat exempel på vidare forskning inom detta tema kunde vara att man kunde undersöka samma fenomen i flera enspråkigt finska kommuner och jämföra resultaten med varandra. På så sätt kunde man se om resultaten varierar mellan olika kommuner eller inte.

LITTERATUR

- Baker, C. (2000). *A Parents' and Teachers' Guide to Bilingualism*. 2. uppl. Multilingual Matters Ltd
- Baker, C. (2006). *Foundations of Bilingual Education and Bilingualism*. 4. uppl. Multilingual Matters
- Barðdal, J., Jörgensen, N., Larsen, G. & Martinussen, B. (1997). *Nordiska. Våra språk förr och nu*. Lund: Studentlitteratur
- Einarsson, J. (2004). *Språksociologi*. Lund: Studentlitteratur
- Herberts, K. (1997). *Språkplanering i tvåspråkiga familjer*. I: Herberts, K., Laurén, C., Laurén, U. & Strömman, S. (red.) *Flerspråkighetens dimensioner. Individ, familj och samhälle*. Vaasan yliopiston julkaisuja. Selvityksiä ja raportteja 26. Vasa: Vasa Universitet
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. (2000). *Tutki ja kirjoita*. 6.uppl. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi
- Håkansson, G. (2003). *Tvåspråkighet hos barn i Sverige*. Lund: Studentlitteratur
- King, K. & Fogle, L. (2006). *Raising Bilingual Children: Common Parental Concerns and Current Research*. CAL digest, April 2006. Georgetown University.
- Kuntaliitto (2011). *Ruotsin- ja kaksikieliset kunnat. taustatietoja 2008-2011*. [Online]. Tillgänglig http://www.kunnat.net/fi/kunnat/ruotsinjakaksikielisetkunnat/Diasarjat%20kuntien%20toiminnasta/Ruotsin_ja_kaksikieliset_kunnat.pdf 12.3.2012
- Ladberg, G. (2003). *Barn med flera språk. Tvåspråkighet och flerspråkighet i familj, förskola, skola och samhälle*. 3. uppl. Stockholm: Liber AB
- Oikeusministeriö (2009). *Suomen- ja ruotsinkielinen väestö ja viranomaiset*. [Online]. Tillgänglig http://www.om.fi/Etusivu/Perussaannoksia/Kielilaki/Kielilainsaadannon_seuranta/Suomenjaruotsinkielinenvaestojaviranomaiset 12.3.2012
- Schwartz, M., Moin, V., Leikin, M., Breikopf, A. (2010). *Immigrant Parents' Choice of a Bilingual Versus Monolingual Kindergarten for Second-Generation Children: Motives, Attitudes, and Factors*. *International Multilingual Research Journal*, 4: 2, 107-124
- Sigurd, B. & Håkansson, G. (2007). *Språk, språkinläring och språkforskning*. 2. uppl. Lund: Studentlitteratur
- Skuttnab-Kangas, T. (1981). *Tvåspråkighet*. Lund: LiberLäromedel
- Språklag. (2003). [Online]. Tillgänglig <http://www.finlex.fi/sv/laki/ajantasa/2003/20030423> 2.4.2012
- Sundman, M. (1999). *Barnet, skolan och tvåspråkigheten*. Helsinki: Helsinki University Press

Svenska Finlands Folkting a. [Online]. Tillgänglig <http://folktinget.fi/sve/svenskan/> 12.3.2012

Svenska Finlands Folkting b. [Online].

Tillgänglig <http://www.folktinget.fi/sve/svenskan/spraklagen/> 2.4.2012

Tandefelt, M. (2001). *Finländsk tvåspråkighet*. Forskningsrapporter från Svenska handelshögskolan
Helsingfors: Svenska handelshögskolan

Tandefelt, M. & Finnäs, F. (2007). *Language and demography: historical development*. Int'l. J.
Soc. Lang. 187/188 (2007), sidor 35–54

Trost, J. (1997). *Kvalitativa intervjuer*. 2. uppl. Lund: Studentlitteratur

Turun Sanomat. (2009). [Online]. Tillgänglig [http://www.ts.fi/uutiset/kotimaa/88600/
Aidinkielen+vaihtaminen+onnistuu+ilman+perusteluja](http://www.ts.fi/uutiset/kotimaa/88600/Aidinkielen+vaihtaminen+onnistuu+ilman+perusteluja) 18.4.2012

Viberg, Å. (1987). *Vägen till ett nytt språk 1. Andraspråkinläring i ett utvecklingsperspektiv*.
Stockholm: Bokförlaget Natur och Kultur

Visapää, C. (1996) *Språkmiljö och skolval i Helsingfors*. SSKH Meddelanden 41,
Helsingfors universitet. Helsingfors stads utbildningsverks publikationsserie
A9:1996

BILAGOR

Bilaga 1: Intervjufrågor för familjerna A, B och C

INTERVJUFRÅGOR

Bakgrundsfakta

- Hur gamla är ni?
- Vilka är era modersmål?
- Ert barnantal?
- Var bor ni?
- Hur lång är resan till dagiset och hur åker ni dit?

Tvåspråkig vardag (Hur ser er tvåspråkiga dag ut?)

- Vilket språk/vilka språk talar ni hemma?
- När använder ni vilket språk?
- Är deras barn svaga/starka på språken?
- Tycker ni att resan till dagiset är lagom/för lång?
- Har ni några (andra) utmaningar i er vardag när det gäller det svenska språket eller det svenskspråkiga dagiset?

Motiv och orsaker (Ni har valt det svenskspråkiga dagiset i en finskspråkig ort i Mellersta Finland...)

- Varför vill ni placera era barn i ett svenskspråkigt dagis/Vilka är de motiv och orsaker till det här?
- Hur viktigt det är för er att barnen är i det svenskspråkiga dagiset?
- Vad betyder det för er att barnet är i det svenskspråkiga dagiset?
- Har ni tänkt också på andra alternativ?
- Vem fattade beslutet?
- Hur ska ni göra i framtiden när barnen blir äldre (en svenskspråkig klass)?

- Vilka fördelar eller eventuella nackdelar tror ni att barnen kan ha t.ex. i framtiden (eftersom gått i det svenskspråkiga dagiset)?
- Vad tycker ni fungerar bra/mindre bra med dagiset?

Attityder

- Hur har andra människor intagit en attityd till att ni har valt det svenskspråkiga dagiset?
- Har ni mött några fördomar eller förundran/förvåning mot ert val?

Till slut

- Finns det någonting annat som ni skulle vilja säga?

Bilaga 2: Intervjufrågor för familj D (jämförelsefamiljen)

INTERVJUFRÅGOR

Bakgrundsfakta

- Hur gamla är ni?
- Vilka är era modersmål?
- Ert barnantal?
- Var bor ni?
- Hur lång är resan till dagiset och hur åker ni dit?

Tvåspråkig vardag (Hur ser er tvåspråkiga dag ut?)

- Vilket språk/vilka språk talar ni hemma?
- När använder ni vilket språk?
- Är deras barn svaga/starka på språken?
- Tycker ni att resan till dagiset är lagom/för lång?
- Har ni några (andra) utmaningar i er vardag när det gäller det svenska språket eller det finskspråkiga dagiset?

Motiv och orsaker (Ni har valt det finskspråkiga dagiset i stället det svenskspråkiga dagiset...)

- Vilka är de motiv och orsaker till att ni har valt det finskspråkiga dagiset?
- Hur har ni kommit till beslutet?
- Vem fattade beslutet?
- Har ni tänkt också på andra alternativ?
- Hur försöker ni upprätthålla svenskan hos barnet?
- Hur ser ni barnets framtid när det gäller det svenska språket?
- Vilka fördelar eller eventuella nackdelar tror ni att barnen kan ha t.ex. i framtiden (eftersom gått i det finskspråkiga dagiset)?

Attityder

- Hur har andra människor intagit en attityd till att ni har valt det finskspråkiga dagiset?
- Har ni mött några fördomar eller förundran/förvåning mot ert val?

Till slut

- Finns det någonting annat som ni skulle vilja säga?